

Sara Heiniluoto-Kinnunen

Ammatillisten yrittäjyyden opettajien kokemuksia yrittäjyydestä

Opinnäytetyö

Kevät 2013

Liiketalouden, yrittäjyyden ja ravitsemisalan yksikkö

Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan liikkeenjohdon koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖN TIIVISTELMÄ

Koulutusyksikkö: Liiketalouden, yrittäjyyden ja ravitsemisalan yksikkö

Koulutusohjelma: Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan liikkeenjohdon koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Yritysjuridiikka

Tekijä: Sara Heiniluoto-Kinnunen

Työn nimi: Ammatillisten yrittäjyyden opettajien kokemuksia yrittäjyydestä

Ohjaaja: Tero Turunen

Vuosi: 2013

Sivumäärä: 50

Liitteiden lukumäärä: 4

Opettajien yrittäjyysasenteiden tarkastelu on tärkeää, koska opettajat omalla esimerkillään voivat vaikuttaa vahvasti lasten ja nuorten ajatteluun. Lapsuus ja nuoruusiässä omaksutut asenteet ovat koko elämän perusta.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää minkälaista ja mistä hankittua tieto-taitoa, yrittäjyyttä ammatillisella toisella astella Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymän alueella opettavilla opettajilla on. Toisena tarkoituksena oli määrittää tyypilliselle yrittäjyyden opettajalle kuuluvat piirteet koulutuksen, yrittäjyyskokemuksen ja työkokemuksen suhteen. Työn lähtökohtana oli oma mielenkiinto aiheeseen ja yrittäjyyskasvatuksen esillä olo valtakunnan mediassa viime aikoina.

Työn teoriaosuus käsittelee yrittäjyyskasvatusta, opettamista ja yrittäjyyttä. Tutkimuksessa käytettiin kvantitatiivista survey-tutkimusmenetelmää. Opinnäytetyötä varten lähetettiin kysely Etelä-Karjalan Ammattiopiston ja Etelä-Karjalan Aikuisopiston yrittäjyyttä opettaville opettajille. Kysely toteutettiin sähköpostikyselynä keväällä 2013. Kyselyn avulla tutkittiin opettajien koulutusta ja työkokemusta sekä asenteita yrittäjyyttä kohtaan.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että opettajilla on melko paljon kontakteja yrittäjyyteen ja että he suhtautuvat yrittäjyyteen myönteisesti. Tuloksista käy myös ilmi, että useilla opettajilla on joko omakohtaisia kokemuksia yrittäjyydestä tai jollakulla heidän läheisellään on kokemusta ulkoisesta yrittäjyydestä. Tämän opinnäytetyön tulokset ovat enintään suuntaa-antavia vastaajakadosta ja sen aiheuttamasta ei edustavasta otoksesta johtuen. Havaintoaineiston vähäisestä määrästä johtuen tulosten käsittely tilastollisin menetelmin on yksinkertaista, keskimääriin ja moodiin perustuvaa.

Avainsanat: Yrittäjyys, opettajuus, kasvatus, koulutus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

THESIS ABSTRACT

Faculty: Business, Entrepreneurship and Catering unit

Degree Programme: SME Business Management

Specialisation: Business Law

Author: Sara Heiniluoto-Kinnunen

Title: Vocational entrepreneurship teachers' experience in entrepreneurship

Instructor: Tero Turunen

Date: 2013 Total number of pages: 50

Total number of Appendices: 4

Teachers' attitudes towards entrepreneurship are crucial, because teachers with their own examples can strongly influence children's and youth's thinking. Attitudes adopted during childhood and youth are the base for the whole life.

The purpose of this study was to find out what kind of know-how teachers of entrepreneurship at the professional second level in the Region of South Karelia have and where they have acquired it. The second purpose was to determine the typical characteristics of an entrepreneurship teacher regarding education, work experience and experience in entrepreneurship. The starting point for this task was the author's own interest in the topic of entrepreneurship and the presence of the topic of entrepreneurship education in the national media.

The theoretical part deals with entrepreneurship education, teaching, and entrepreneurship. A quantitative survey research method was used in the study. A questionnaire was sent to teachers teaching entrepreneurship at the South Karelia Vocational Institute and at the South Karelia Adult Education Centre. The questionnaires were sent by e-mail in the spring of 2013. The aim of the survey was to study the teachers' education and work experience, as well as their attitudes towards entrepreneurship.

The results show that the teachers have quite a lot of contacts with entrepreneurship and that they have very positive attitudes to entrepreneurship. The results also show that many of the teachers have either first-hand experience in entrepreneurship or someone close to them has their experience in external entrepreneurship. The results of this study are no more than indicative and the resulting sample is not representative due to a limited number of respondents. For this reason, the statistics used are simple, limited to average and mode.

Keywords: entrepreneurship, teaching, entrepreneurship education, vocational education

SISÄLTÖ

OPINNÄYTETYÖN TIIVISTELMÄ	2
THESIS ABSTRACT	3
SISÄLTÖ	4
1 JOHDANTO	5
2 YRITTÄJYYSKASVATUS	10
2.1 Yrittäjyys	10
2.2 Yrittäjyyden opettaja.....	12
2.3 Yrittäjyys oppiaineena	15
2.4 Kvantitatiivinen tutkimus.....	19
2.5 Aikaisempi tutkimus	24
2.6 Ammatillisen koulutuksen tarkoitus ja tavoite	25
3 TUTKIMUSMENETELMÄT	27
3.1 Tutkimusympäristö	27
3.2 Tutkimusmenetelmä.....	29
3.3 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi.....	30
3.4 Tiedonkeruu	32
3.5 Työn toteutus	35
4 TULOKSET	38
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	42
LÄHTEET	47
LIITTEET.....	50

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan yrittäjyyttä ammatillisella toisella asteella Etelä-Karjalassa opettavien opettajien kokemuksia yrittäjyydestä. Tarkoituksena ei ole jakaa opettajia hyviin tai huonoihin, vaan saada tietoa siitä, minkälaista ja mistä hankittua tieto-taitoa heillä yrittäjyydestä on. Tavoitteena on myös selvittää tyypilliselle yrittäjyyden opettajalle ominaiset piirteet koulutuksen, työkokemuksen ja yrittäjyyskokemuksen suhteen.

Kirjoittajan havaintojen mukaan yrittäjyydestä ja yrittämisestä puhutaan koko ajan lisääntyvässä määrin monilla foorumeilla. Yrittäjyyttä on esitetty työttömyyden hoitokeinoksi, kun isot globaalit yritykset siirtävät kokooma ja muita yksinkertaisia työtehtäviä sisältävät työtehtävät joukolla halvan työvoiman maihin. Monenlaisia yrittäjyyskursseja järjestetään sekä projekteja yrittäjyyskasvatuksen kentällä. Yrittäjyyttä opetetaan yhä enemmän monissa oppilaitoksissa ja sitä integroidaan lähes kaikkiin koulutusohjelmiin.

Globalisaatio, työmarkkinoiden joustavuus, elinikäinen oppiminen ja organisaatioiden madaltuminen ovat päivän sanoja, tehokkuutta ja tuottavuutta unohtamatta. Euroopan hyvinvoinnin kehittyminen edellyttää yrittäjämäistä toimintaa osana koulutusjärjestelmää. (Kyrö & Lehtonen & Ristimäki 2007, 13.) Suurissakin yrityksissä on havahduttu siihen, että niiden tulisi muuttua yrittäjämäisemmiksi säilyttääkseen kilpailukykyänsä (Kyrö 2007, 16). Henkilökunnan on ajateltava yrityksen etua entistä voimakkaammin varsinkin niillä aloilla, joissa työvoimakustannukset näyttelevät suurta osaa kustannuksista.

Yhä todennäköisemmin tämän päivän opiskelijoiden on, valmistumisensa jälkeen tai jossakin vaiheessa uraansa, oltava valmiita työllistämään itsensä joko ammatinharjoittajina tai yrittäjinä. Ennen ilmiötä kutsuttiin pakkoyrittäjyydeksi. Tietenkään jokaisen ei tarvitse aloittaa omaa yritystoimintaa, mutta mahdollisuus siihen on entistä suurempi. Tämä koululaitoksen on huomioitava koska koulun tehtävä on antaa oppilaille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. (Ristimäki 2004, 73.) Epävarmuuden ja monimutkaisuuden kasvaessa yrittäjämäistä käyttäytymistä edellytetään kaikilla toiminnan tasoilla, niin globaalisti, yhteiskunnallisesti, alueellisesti, organisatorisesti kuin yksilöllisestikin (Kyrö 2007, 16).

Entä opettajat? Miten heitä on koulutettu yrittäjyyteen? Mistä he saavat tai ovat saaneet tietonsa ja taitonsa, yrittäjyyden opettamiseen? Yrittäjyysopinnot ovat olleet mukana ammatillisessa koulutuksessa 1990-luvulta alkaen. (Leskinen 2000, 16). Yrittäjyyskasvatus on ollut ammatillisissa opetussuunnitelmissa vuodesta 1995 (Ristimäki 2004, 11.) Tällä hetkellä yrittäjyyttä opettavien opettajien opintoihin yrittäjyys oppiaineena ei välttämättä ole mitenkään sisältynyt.

Yrittäjyys käsitteenä on varsin laaja ja sen kattava määrittely on vaikeaa. Usein sillä tarkoitetaan oman yritystoiminnan pyörittämistä. Yrittäjyyteen liitetään yleisesti kuitenkin myös muita ulottuvuuksia kuten henkilön yrittäjämäinen toimintatapa toisen palveluksessa sekä mahdollisuuksien tiedostaminen ja niihin tarttuminen. Ennen yrittäjyys nähdään vain liiketaloustieteisiin kuuluvana asiana eikä sitä liitetä ollenkaan ihmisten muuhun toimintaan. Silti tänä päivänä arkisesti jopa työpaikan löytäminen tai vaikkapa maailmanympärysmatkan toteuttaminen vaativat yrittäjähenkkeä. Tilastokeskus määrittelee yrittäjän henkilöksi, joka harjoittaa taloudellista toimintaa omaan laskuun ja omalla vastuulla. Tilastokeskuksella on monia muitakin määritelmiä erilaisille yrittäjille kuten työnantaja yrittäjälle ja yksinyrittäjälle. (Tilastokeskus [viitattu 29.4.2013]). Yhteistä näille tilastokeskuksen määritelmille on, että ne sitovat yrittäjyyden taloudelliseen toimintaan

Innovatiivisuus ja innovaatiot ovat myös yrittäjyyteen yhdistettäviä asioita ja niillä ajatellaan usein uusia keksintöjä, mutta arkielämässä nekin voivat liittyä lähes mihin tahansa inhimilliseen toimintaan (Ristimäki 2004, 28). Opetuksen kehittäminen yrittäjämäisemmäksi vaatii opettajilta kykyä käyttää pedagogisia välineitä laajasti siten, että oppilaille tarjoutuu mahdollisuus tavoitella yrittäjämäisempiä käyttäytymismalleja (Kyrö 2007, 220).

Tämän opinnäytetyön yhtenä tavoitteena onkin saada käsitys siitä, kuinka yrittäjyyttä opettavat opettajat kokevat opettamansa asian ja mitä asioita he pitävät tärkeimpinä, kun puhutaan yrittäjyyden opettamisesta tai yrittäjyyskasvatuksesta. Yrittäjyyskasvatus ei kuitenkaan tarkoita samaa kuin yrityksen perustamiskoulutus (Leskinen 2000, 55). Koulun yrittäjyyskasvatus voisi Ristimäen (2004, 26) mukaan olla yrittäjämäiseen toimintaan opettamista ja yrittäjyyden näkemistä ammatinvalinnaisena vaihtoehtona.

Tutkimuskohteeksi valikoituivat ammatillisten oppilaitosten opettajat siitä syystä, että mediaa seuraamalla voi päästä siihen käsityksen, että potentiaalia ja markkinoita pienyrityksien perustamiseen löytyisi nimenomaan ammatillisesti koulutettujen ihmisten joukosta. On myös tutkittu, että yrittäjyys urana ei välttämättä niinkään kiinnostaa korkeammin koulutettuja henkilöitä. (Paasio & Pukkinen [viitattu 29.4.2013]). Puolella yrittäjistä on ammatillinen toisen asteen koulutus ja suurin osa yrityksistä on mikroyrityksiä (Kansikas & Karjalainen & Kontinen & Solankallio 2009, 15). Mikroyritys määritellään alle 10 henkeä työllistäväksi, sen liikevaihto sekä taseen loppusumma ovat alle 2 miljoonaa euroa (Tilastokeskus [viitattu 29.4.2013]). Moneen avoimeen paremmin palkattuun työpaikkaan vaaditaankin tänä päivänä todella kattavaa koulutusta, kielitaitoa sekä monia muita taitoja. Kaikilla ei kuitenkaan ole haluja eikä resursseja kouluttautua niin laajasti, vaikka haluaisikin menestyä työelämässä.

Yrittäjyys voi olla mahdollisuus uran luomiseen, vaikkei henkilö olisikaan korkeasti koulutettu ja todella ahkera opiskelija. Kovalla työnteolla ja ahkeralla asenteella, voi luoda edellytykset menestyä yrittäjänä, vaikkei kaikkein korkeinta koulutusta olisikaan valmis itselleen hankkimaan. Toisaalta yrittäjyys ei tietenkään voi olla portti kaikkeen, minkä eteen ei jaksaa ponnistella eikä se voi olla ainoa yhä kasvavan nuorisotyöttömyyden hoitokeino. Lappeenrannassa nuorisotyöttömien, alle 25-vuotiaiden, määrä on noussut vuodessa noin sadalla nuorella ja Imatralla noin 40 nuorella. Työttömänä on yhteensä noin 915 alle 25-vuotiasta. (Kempainen 2013 [viitattu 2.5.2013]).

Opinnäytetyön tekijän mielestä ulkoinen yrittäjyys on mahdollisuus, uran luominen ja oman yrityksen hankkiminen, perustaminen tai ostaminen sekä johtaminen, antavat luonnollisesti työlle aivan toisen merkityksen kuin toisen palveluksessa työntekijänä toimiminen. Erityisesti pienissä yrityksissä yrittäjä eli omistaja ei voi pelätä omien käsien likaantumista. Sitä vastoin, omistaja yleensä osallistuu lähes kaikkiin yrityksen töihin ainakin yrityksen käynnistämisen ja alkuvaiheessa.

Sisäisellä yrittäjyydellä tarkoitetaan, yrittäjämäisesti toimivaa työntekijää. Tällainen henkilö lienee kultakaivos työnantajalleen, jos hänelle annetaan lupa käyttää resurssejaan työssään. Vanhassa autoritäärisessä johtamiskulttuurissa työntekijän yrittäjämäinen toimintatapa on voitu kokea omaa asemaa uhkaavaksi tekijäksi. Van-

hanaikaiseen organisaatiokulttuuriin liittyvä pomottaminen ei kerta kaikkiaan sovi uuteen oppivaan organisaatiokulttuuriin. Tulevaisuuden organisaatioissa ei juuri esimiehiä tarvita, vaan jokainen työntekijä on itsensä johtaja ja kehittäjä, ikään kuin yrittäjä. (Ristimäki 2004, 43.)

Edellä mainittuja asioista sanomalehdistä ja muista medioista seurattuaan, heräsi yrittäjätaustan omaavan kirjoittajan mielenkiinto siihen miten yrittäjyyttä opetetaan. Sitä kautta kirjoittaja pohti, millä eväin opettajat tätä työtä tekevät? Ketään ei voida opettaa pakolla ja yrittäjyys on nimenomaan pakon vastakohta. Yrittäjyydelle ominaista ovat vapaus, pakottomuus ja oma valinta (Poikela 2005, 144.) Mielenkiintoista olisi myös tietää tarkemmin, kuinka yrittäjyyteen opetetaan, käytetäänkö erilaisia harjoitusympäristöjä ja luodaanko simuloituja tilanteita tai opitaanko tekemällä, vai vaan perinteisesti kuuntelemalla. (Poikela 2005, 225.) Tähän asiaan ei kuitenkaan tämän opinnäytetyön puitteissa ole paneuduttu.

Tutkimusongelmana on opettajien omien yrittäjyyskokemusten kartoittaminen. Lähiinnä on haluttu selvittää, onko opettajilla omia yrittäjyys kokemuksia? Jos kokemuksia on niin, minkälaisia. On myös haluttu määrittää yrittäjyyden opettajalle tyypilliset piirteet, koulutuksen ja työ- sekä yrittäjyyskokemusten suhteen. Pitävätkö opettajat omien yrittäjyyskokemuksen puutteita haittana yrittäjyyden opettamiselle, on yksi tutkimuskysymyksistä. Opinnäytetyössä haetaan myös vastausta kysymyksiin, kokevatko opettajat tietävänsä tarpeeksi yrittäjyydestä ja kuuluuko yrittäjyys opettajien mielestä vain liiketoimintaan vai muihinkin oppiaineisiin.

Tutkimukseen liittyvät keskeisimmät käsitteet yrittäjyys ja opettajuus liittyvät usein persoonaan ja ovat käsitteitä, jotka voidaan molemmat liittää moniin eri yhteyksiin. Yrittäjä voidaan mieltää puku päällä firmaa johtavaksi pohataksi, mutta toisaalta taas yötä päivää haalareissa raatavaksi yksinyrittäjäksi. Näiden kahden ääripään väliinkin mahtuu varmasti vielä monenlaisia mielikuvia yrittäjästä. Kirjoittajan käsityksen mukaan yrittäjät ovat kuitenkin aina henkilöitä, jotka oman toimintansa tuloksena hankkivat oman toimeentulonsa ja työllistävät itsensä. Jos yrittäjien kirjo on laaja, niin samaa voidaan varmasti sanoa myös ammatillisista opettajista. Ammatillisilla opettajilla voi olla hyvinkin erilaisia taustoja. Opettajan yleisin ja käytetyin määritelmä lienee kasvatuksen ammattilainen.

Yrityskasvatus tai yrittäjyyskasvatus sekä ammatillinen koulutus liittyvät aiheeseen keskeisesti. Yrittäjyyskasvatus on yksilön ohjaamista kohti sellaisia toimintatapoja ja asenteita, jotka mahdollistavat itsenäisenä ammatinharjoittajana tai yrittäjänä toimimisen. (Opetushallitus [viitattu 25.4.2013]). Ammatillinen koulutus taas on jossain tietyssä ammatissa toimimiseen tarvittavien tietojen ja taitojen opettamista (Koulutusnetti [viitattu 25.4.2013]). Yrittäjyyden eri tasot ovat myös vahvasti läsnä aiheessa. Sisäinen yrittäjyys kuvaa yksilön yrittäjämäistä toimintatapaa, ulkoinen yrittäjyys oman yritystoiminnan pyörittämistä ja omaehtoisella yrittäjyydellä viitataan yksilön yrittäjämäiseen toimintatapaan ja asenteeseen kaikilla elämän osa-alueilla. Yrittäjyyden tasoihin katsotaan tänä päivänä kuuluvaksi usein myös organisaatioyrittäjyys, jolla tarkoitetaan koko organisaation kollektiivista eli yhteisöllistä toimintatapaa. (Poikela 2005, 167.)

2 YRITTÄJYYSKASVATUS

Yrittäjyyskasvatuksessa ovat läsnä sekä kasvatustieteet että liiketaloustieteet. (Kansikas ym. 2009, 2). Aiheen tutkiminen on tapahtunut pääasiassa yrittäjyystutkimuksen kentällä. Vasta 1990-luvun loppupuolella on virinnyt tutkimusta, jossa kasvatustieteellinen näkökulma integroituu yrittäjyystutkimukseen (Poikela 2005, 160.) Yrittäjyyskasvatuksen teoriaan liittyvät yrittävä persoona, yrittäjämäiset ominaisuudet kuten luovuus ja sinnikkyys sekä yrittäjämäinen toimintatapa. Yrittäjyyskasvatus on yksilön yrittäjyyden edistämistä kasvatuksellisin keinoin, kohdistuipa edistäminen sitten persoonaan, ominaisuuksiin taikka toimintatapoihin (Ristimäki 2004, 51.) Yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisen yksi keskeinen lähtökohta on sekä kasvatuksen että yrittäjyyden ymmärtäminen (Kyrö ym. 2007, 234).

2.1 Yrittäjyys

Leskisen (2000, 10) mukaan työelämä edellyttää tänä päivänä työntekijöiltä yhä enemmän sisäistä yrittäjyyttä, jolla tarkoitetaan yksilön yrittäjämäistä toimintatapaa myös toisen palveluksessa. Toinen työelämän edellyttämä taito on elinikäinen oppiminen. Yhdellä koulutuksella ei enää pärjää koko työelämää. Yksilön on oltava aloitteellinen, luova, riskinotto- ja vastuunkantokykyinen, hallittava hyvät tiimityötaidot, haluttava alati kehittää itseään jatkuvassa muutoksessa ja oltava lisäksi kaikin puolin tehokas. Elinikäiset työsuhteet ovat katoamassa ja ihmisten on kyettävä johtamaan itse itseään. Koulutusjärjestelmällä näyttääkin olevan varsin haastava tehtävä opettaa nuoria elämään työelämän vaatimusten mukaisesti. Muuttuva työelämä tarvitsee sellaisia ihmisiä, joilla on kyky, halu ja tahto oppia jatkuvasti (Poikela 2005, 200.) Omaehtoisen yrittäjyyden keinoin oppilas saa välineitä toimia omien mielikuviansa tavoitteiden saavuttamiseksi ja kokemus oman elämän hallinnasta antaa mielekkyyttä oppimiseen ja koulunkäyntiin (Kyrö ym. 2007, 211).

Leskinen (2000,10) määrittelee yrittäjyyden laajasti henkilön kyvyksi kokonaisvaltaisesti kehittyä ja kehittää itseään niin, että selviytyy muuttuvissa olosuhteissa. Ensimmäiset kuvaukset yrittäjyydestä Kyrön mukaan koskivat ainetlaatuista ja va-

paata yksilöä, jolla oli kyky, halu ja oikeus luoda itselleen paikka yhteiskunnassa ja edistää täten yhteiskunnan hyvinvointia (Poikela 2005, 162).

Yrittäjä havaitsee mahdollisuuksia, yhdistelee uudelleen resursseja, soveltaa tietoa, kantaa vastuun omasta elämästään ja elannostaan sekä niihin liittyvistä riskeistä. Hän luo jotakin uutta tarpeellista tai haluttua itsensä, lähipiirinsä, yrityksen tai yhteiskunnan kannalta. Yrittäjä etsii ja löytää mahdollisuudet ympäriltään eikä hänen todellisuutensa ole rajautunut eikä eriytynyt. Yrittäjyyden ydin on uuden toiminnan aikaansaaminen. (Poikela 2005, 171.) Yrittäjyydessä on kyse uuden oppimisesta ja kokemuksista oppimisesta. Riskinotto ja kokeilu, sekä positiivisten erehdysten hyväksyminen ja ongelmien ratkaisu luovasti ovat pohja yrittäjyyden opettamiselle (Gibb 2005, 55.) Yritystoiminnan käynnistymiseen vaikuttavat ainakin henkilön identiteetti, asenteet, motivaatio ja ominaisuudet. Motivaatioon ryhtyä yrittäjäksi ovat vahvasti vaikuttamassa yrittäjyyden push ja pull-tekijät (Ristimäki 2004, 74.) Veto eli pull-tekijät ovat yrittäjyyteen vetäviä myönteisiä tekijöitä kuten yrittäjän vapaus ja työntö eli push-tekijät taas yrittäjäksi ryhtymiseen kielteisesti vaikuttavia tekijöitä, kuten yrittäjän vajavainen sosiaaliturva tai pitkät työpäivät.

Yrittäjyyteen liitetään erilaisia ominaisuuksia, jotka eivät suurelta osin ole synnynäisiä, vaan niitä voidaan oppia työn tai koulutuksen kautta. Näitä yrittäjyyteen liitettäviä käsitteitä ovat muun muassa vastuun kantaminen, aloitekyky, itsenäisyys, työhalu, tarmokkuus, aktiivisuus, tavoitteellisuus ja rohkeus (Leskinen 2003, 33.) Nuoret näkevät yrittäjyyden parhaimpina puolina työn itsenäisyyden, vapauden, päätäntävällän, itsensä toteuttamisen ja taloudellisen menestyksen. Huonoimpina puolina nähdään riskit, työpäivän pituus ja työn henkinen kuormittavuus (Leskinen 2003, 34.) Riskinottamiseen kytkeytyvät yksilön näkemykset omista taidoista ja kyvyistä. Riskin merkitys liittyy myös tunteisiin; mitä suurempi merkitys yksilölle sitä suurempi riski. Tilanteet, joissa yksilö näkee mahdollisuudet saavuttaa jotain suuremmaksi kuin mahdolliset menetykset toimivat riskinottoa tukevasti. (Kyrö 2007, 221.)

Hallituksen yrittäjyyden politiikkaohjelman (2005) mukaan yrittäjiksi aikoville on järjestettävä yksilöllistä koulutusta sekä mahdollisuuksien mukaan yritystoiminnan aloittamiseen tukea esimerkiksi hautomotoiminnan muodossa. (Kyrö ym. 2007, 175). Työ ja elinkeinotoimistot tarjoavat tukea neuvontaa ja erilaisia palveluja yrit-

täjille, yrittäjiksi aikoville sekä yrittämisestä kiinnostuneille (Työ ja elinkeinotoimisto [Viitattu 2.5.2013]). Tilastokeskuksen (2013) mukaan Suomessa on noin 319 000 yritystä ja maamme kaikista yrityksistä 99,8 prosenttia on pieniä ja keskisuuria (Pk) eli alle 250 henkilöä työllistäviä. Pk-yritysten merkitys kansantaloudelle on tärkeä. Suomen yrittäjät (2 / 2013) tilastojen mukaan suomessa on:

- eniten palvelu- ja kuljetus alan yrityksiä (44,4 %)
- yhtiömuodoltaan yritykset ovat eniten (50,8 %) osakeyhtiöitä
- yleisimmin yrittäjät ovat koulutukseltaan (32,1 %) ammattikoulun tai vastaavan suorittaneita
- yliopisto- tai korkeakoulututkinto on vain (15,1 %) yrittäjistä
- naisia yrittäjistä on (26,5 %)
- miehiä (73,5 %)
- suurin osa yrittäjistä, (30,1 %) on iältään 51–60-vuotiaita
- yksinyrittäjiä yrittäjistä on eniten (55,3%)

(Suomen yrittäjät [Viitattu 22.4.2013.]

Yrittäjien osuus työllisistä on laskenut tasaisesti 1990-luvulta lähtien, 1993 yrittäjiä oli lähes 16 prosenttia työllisistä ja 2009 noin 10 prosenttia. Yrittäjien määrän laskua selittää osin maatalousyrittäjien määrän vähentyminen. (Tilastokeskus [Viitattu 22.4.2013.]

2.2 Yrittäjyyden opettaja

Opettajan rooli yrittäjyyskasvatuksessa on parhaiden kasvatuksen periaatteiden mukaisesti oppimisen mahdollistaminen ja oppimaan saattaminen. Opettaja auttaa oppilasta itseään löytämään yrittäjämäisiä ominaisuuksia itsestään ja vahvistamaan niitä (Ristimäki 2004, 65.) Yrittäjäidentiteetti on tekijä, joka vie ihmistä yrittäjäksi. Ammatillinen identiteetti, yksi identiteetin kehittymisen viimeisiä vaiheita, kehittyy melko myöhään. Koulutusjärjestelmällä onkin merkittävä rooli nuorten ammatillisen identiteetin etsinnässä vaikka arvot ja asenteet tulevat jo varhain kotoa (Leskinen 2000, 32.) Yrittäjyysidentiteetti ja sen muotoutuminen näyttäisi olevan tärkeä ja mielenkiintoinen koulun yrittäjyyskasvatuksen tehtävä-, toiminta- ja tavoitealue (Ristimäki 2004, 74).

Ihmisen identiteetti on sosiaalinen tuote. Käsitys minästä syntyy vuorovaikutuksessa toistemme kanssa. Erityisen tärkeitä ovat ne merkitykset ja tulkinnat, joita olemme antaneet elämämme tärkeiden aikuisten kanssa tapahtuneelle vuorovaikutukselle. Käsitys itsestä ei ole lopullinen, vaan muuntuva ja tilannekohtainen sekä kehittyvä (Poikela 2005, 216.) Yrittäjyyden opettaminen ei ole itsestään selvää miltään osin ja Leskinen (2000, 40) kysyykin, voiko yrittäjyyttä ylipäänsä opettaa? Jos voi, niin kuka, miten, mitä ja missä? Vai onko yrittäjyys sisäsyntyinen ominaisuus? (Kansikas ym. 2009, 9). Onko kohtuuton vaatimus että opettaja voisi opettaa jotakin, mihin hän ei ole perehtynyt tai mistä hänellä ei ole kokemusta? (Kansikas ym. 2009, 177).

Lappeenrannan teknillisellä yliopistolla on kehitetty mittaristo perus- ja toisen asteen opettajille sekä opettajiksi aikoville. Arviointityökalun avulla voi arvioida sekä kehittää omaa ja oppilaitoksen yrittäjyyskasvatusta. (Lappeenrannan teknillinen yliopisto [Viitattu 3.5.2013].) Yrittäjyyden oppiminen on kokemuksellinen prosessi, jossa oma mielekäs tekeminen nousee keskeiseen asemaan (Leskinen 2000, 45). Mielekäs tekeminen lienee jokaiselle ihmiselle hyvin henkilökohtaista ja kouluolosuhteissa jokaiselle yksilölle hyvin vaikeaa käytännössä toteuttaa. Vielä vaikeammaksi asian tekee se, että motivaatio asian oppimiseen lähtee omasta kiinnostuksesta. Läheskään kaikki ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat nuoret eivät kirjoittajan käsityksen mukaan vielä tiedä, miksi he haluavat tulla, kun ei se aina ole selvää edes aikuisille.

Kun ajatellaan, että yrittäjyys on luovuutta, perinteinen passiivinen luokkahuoneopetus voi tukahduttaa luovuutta varsin tehokkaasti (Leskinen 2000, 76). Oma yrittäminen ja kokeilu ovat usein teoreettista opetusta tehokkaampaa ja mielekkäämpää (Leskinen 2000, 78). Luokkahuoneopetuksessa kohteena on usein oppikirjan teksti ja selviytymisen määrittelee muistaminen. Todellinen oppiminen on kuitenkin muutos oppijassa, kyky nähdä asioita uusin silmin ja kyky soveltaa opittua (Leskinen 2000, 176.) Yrittäjämäisen oppimisprosessin ohjaaminen voi olla vaativa tehtävä, mutta antaa opettajille mahdollisuuden ammatilliseen kehittymiseen, uuden oppimiseen ja uusien toimintamallien kokeilemiseen (Kyrö ym. 2007, 215).

Opettajan aito kiinnostus yrittäjyyskasvatusta kohtaan on keskeinen tekijä opiskelijoiden kokemuksessa. Opiskelijat vaistoavat herkästi, jos opettaja ei ole motivoitunut yrittäjyyskasvatukseen tai sisäisesti vastustaa yrittäjyyskasvatusta (Leskinen 2000, 108.) Jos yrittäjyys ei ole tuttua, voi opettajan olla vaikeaa mieltää, miten työssä voisi yrittäjyyskasvatusta toteuttaa (Leskinen 2000, 132). Yksilöllinen ja kriittinen ajattelu ovat myös usein yrittämiseen liitettyjä asioita. Näihinkin asioihin koulutusjärjestelmällä ja opettajilla on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa. Kriittinen ajattelu ja sen edistäminen on tärkeä päämäärä (Poikela 2005, 222.)

Voiko ei-yrittäjä ylipäättään opettaa yrittäjyyttä? Hyvä yrittäjä ei välttämättä ole hyvä opettaja, kuten ei hyvä opettajakaan ole välttämättä hyvä yrittäjä (Poikela 2005, 153.) Hyvällä opettajalla sekä hyvällä yrittäjällä on myös paljon yhteistä. Ainakin molempien työssä vaaditaan varsin päämäärätietoista työskentelyä. Opettajilla sekä yrittäjillä täytyy olla luovuutta ja heidän on osattava arvostaa erilaisuutta sekä haluttava antaa tilaa uusille näkökulmille ja ajatuksille. Heidän työssään menestyminen edellyttää kannustavaa ja innostunutta asennetta. Heidän on myös laittavat oma persoonansa likoon omassa työssään. He molemmat toimivat katalysaattoreina ja saavat asioita tapahtumaan. Molempien on lisäksi tultava toimeen todella monenlaisten ihmisten kanssa. Yrittäjä ei voi toimia yksin, kuten ei opettajakaan ja lisäksi molempien toiminta on vahvasti sidoksissa kulttuuriin ja aikaan.

Ristimäki on (2004, 50) taulukoinut, yrittäjyyteen liittyviä ominaisuuksia joista todella monet ovat liitettävissä myös opettajuuteen.

- 1. Itseluottamus
- 2. Sinnikkyys
- 3. Päätäväisyys
- 4. Energisyys, utteruus
- 5. Kyky ottaa hallittuja riskejä
- 6. Dynaamisuus
- 7. Optimismi
- 8. Saavuttamistarve
- 9. Monipuolisuus, markkina- ja tuotetietoisuus
- 10. Luovuus
- 11. Vaikutuskykyisyys

- 12. Kyky tulla toimeen ihmisten kanssa jne.

Opettajien yrittäjän ammatin tunteminen on ratkaisevassa asemassa tietojen ja taitojen opettamisen suhteen yrittäjyyskasvatuksessa. Yrittäjyyden tuntemisen lisäksi tärkeää on se, millaisia välineitä opettamiseen on sekä se, miten he kokevat yrittäjyyden soveltuvan osaksi omaa opetustyötään (Ristimäki 2004, 123.) Yrittäjyys myönteinen ja luova opettaja varmasti löytää keinot, joilla saa opiskelijat sisäistämään yrittämisen keskeiset elementit, kun hän käyttää rohkeutta ja mielikuvitusta työssään.

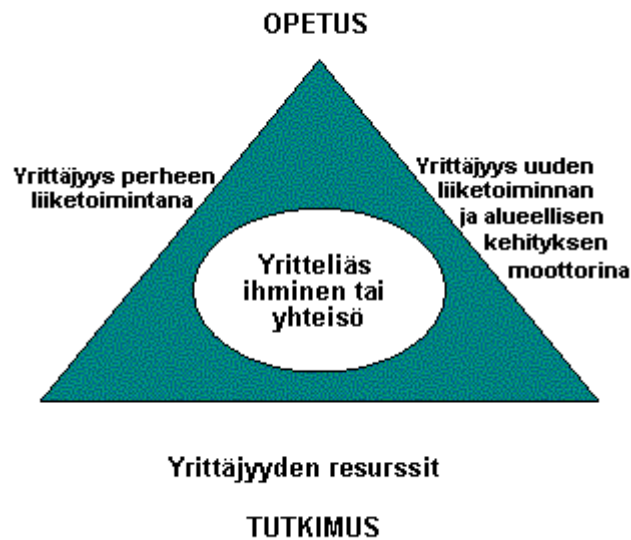
Ohjatusta ja opettajajohtoisesta luokkahuoneopetuksesta visioidaan siirryttävän kohti tiimiopetusta, jossa opettajatiimi yhdessä suunnittelee opetuksen sisällön ja tavoitteet sekä luo puitteet opiskelulle yhteisesti sovittujen arvojen ja visioiden mukaisesti. Tiimiopetuksessa kaksi tai useampi opettajaa ohjaa samaa opiskelijaryhmää samassa fyysisessä tilassa. Yksittäisen opettajan työn kannalta muutos yksilöopetuksesta tiimiopetukseen merkitsee työn itsenäisen luonteen muuttumista sekä työn monipuolistumista. Siinä on haasteita, mutta myös mahdollisuuksia, kuten entistä avoimempi työskentelykulttuuri ja lisääntynyt kollektiivinen vastuullisuus. (Kyrö ym. 2007, 224 – 225.)

2.3 Yrittäjyys oppiaineena

Yrittäjyyden oppiaineena tulisi antaa opiskelijalle valmiudet itsenäiseen ammatinharjoittamiseen. Yrittäjyyteen liittyy arvoja, asenteita, ennakkoluuloja sekä mielikuvia. Turhia stereotypioita voidaan yrittäjyyskasvatuksen avulla purkaa ja esittää yrittäjyys yhtenä realistisena vaihtoehtona työuralla. Koulutusjärjestelmällä, sitä kautta opettajilla ja opettajien koulutuksella, on merkittävä rooli yrittäjyyden edistämässä. Opettajien tiedot, taidot ja asenteet yrittäjyyttä kohtaan välittyvät opiskelijoille (Leskinen 2000, 13.)

Yrittäjyyskasvatuksen metodistisena lähtökohtana tulisi olla optimistisen strategian positiivinen kehä. Yrittäjyyskasvatus on mitä suurimmissa määrin kaikkiin oppiaineisiin sisältyvä menetelmällinen kysymys. Opetuksessa tai kasvatuksessa pitäisi pyrkiä tukemaan oppilaan positiiviselle kehälle pääsyä ja siellä pysymistä. (Risti-

mäki 2004, 70.) Kun yrittäjyyskasvatusta ei tunneta, käsitteistö saattaa hämätä ja yrittäjyyskasvatus voidaan yhdistää kapitalismiin tai vaikka monikansallisiin yrityksiin. Tästä näkökulmasta yrittäjyyskasvatuksesta saadaan hyvinkin helposti jopa eettisesti arveluttavaa ja väärää (Kyrö 2007, 142.)

Kuva 1, Yrittäjyyden oppiaineen kokonaiskuva (Jyväskylän yliopisto [Viitattu 28.4.2013.])

Aluksi yrittäjyyskasvatusta pidettiin lähes synonyyminä kaupallisten aineiden opettamiselle ja vielä tänäkin päivänä osa opettajakunnasta näkee liiketoiminnan harjoittamisen opettamisen ja yrittäjyyskasvatuksen samaa tarkoittavina asioina. Yrittäjyyskasvatusta voitaisiin tänä päivänä kutsua kasvatustoiminnaksi, jolla pyritään osallistumaan yksilön persoonan, ominaisuuksien ja toimintatavan kehittymiseen. Se voitaisiin myös nähdä laajana koko yhteisöä sosiaalistavana tehtävänä. (Ristimäki 2004, 129 – 130.)

Yrittäjyyskasvatusta ei voi toteuttaa välinpitämättömällä, väkinäisellä tai velvollisuudentuntoisella asenteella. lisäksi on tunnettava yrittäjyys sekä ne, joille sitä aikoo opettaa. Yrittäjyyskasvatukseen liittyvä mahdollinen oppilaitoksen kulttuurin muutos tarkoittaa yleensä kohti oppivaa organisaatiota ja tiimikulttuuria, pois autoritäärisestä ja hierarkkisesta kulttuurista. (Leskinen 2000, 131.) Yksilö yrittäjämäisine ominaisuuksineen ja toimintatapoineen nousee keskiöön ja asemaan tärkeimpänä voimana, joka päättää miten teknologiaa ja tietoa hyödynnetään par-

haalla mahdollisella tavalla. Tämä luo haasteita koko koulutusjärjestelmälle ja siihen voidaan vastata vain kaikkia kouluasteita käsittävällä yrittäjyyskasvatuksella (Ristimäki 2004, 46.) Tulevat yrittäjät voivatkin olla vaikeita johdettavia, eivätkä mielellään ota käskyjä vastaan. Tällainen oppilas ei useinkaan ole luokassa opettajan kultapoika. On varmasti ongelmallista samanaikaisesti taata työrauhaa luokassa ja mahdollistaa kekseliäiden yksilöiden oppiminen riskien ottamisen kautta (Kyrö ym. 2007, 138–139.)

Ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmaan yrittäjyys tuli vuonna 1995, mutta jo vuonna 1987 sinne oli kirjattu tavoite perehdyttää opiskelijat yrittäjyyteen. Monissa opetussuunnitelmissa pakollisiin opintoihin kuuluvat työssä oppiminen ja yrittäjyysopinnot, jotka edistävät työllistymistä ja antavat valmiuksia itsenäiseen ammatin harjoittamiseen. Kaikkien alojen yhteisten yrittäjyyden opintojen tarkoituksena on kehittää opiskelijoista oma-aloitteisia, tunnollisia sekä luovia jäseniä työyhteisöön, opettaa tulevia työntekijöitä tai ammatinharjoittajia arvostamaan työtään, olemaan kekseliäitä ja rohkeita. Sisäinen yrittäjyys näyttäytyy aktiivisena, luovana ja oma-aloitteisena toimintana. Ulkoinen yrittäjyys taas on varsinaista yrittäjänä toimimista jossa yrittäjä on oman työnsä keksijä, markkinoija ja tekijä. (Leskinen 2000, 16.) Sisäisen ja ulkoisen yrittäjyyden rinnalle on viimeaikaisessa tutkimuksessa erotettu organisaatio yrittäjyys jolla viitataan yrittäjämäiseen organisaatiokulttuuriin (Poikela 2005, 166).

Yrittäjyyskasvatuksessa toiminnallinen ja kokemuksellinen oppiminen on avainasemassa, sillä oma tekeminen on sopusoinnussa yrittäjyyden olemuksen kanssa (Poikela 2005, 143). Oppiaineena yrittäjyys painottuu ulkoiseen yrittäjyyteen. Liiketoiminnan ja tuotteen kehittäminen, asiakaspalvelu, myynti sekä yrityksen ja tuotteen markkinointi ja talouden seuraaminen, yrityksen perustamisen vaihtoehdot ja vaikutukset omaan elämään, kyky riskinottoon ja hallintaan kuuluvat opintojen keskeisiin sisältöihin. Tiedyt opintojaksot suuntautuvat selvästi siis ulkoiseen yrittäjyyteen, mutta sisäisen yrittäjyyden tulisi kulkea mukana kaikissa oppiaineissa. (Leskinen 2000, 17.)

Perinteinen luokahuoneympäristö aikarajoineen ja opetusvelvollisuuksien määrittelyineen ei liene paras mahdollinen ympäristö yrittäjyyteen oppimisessa (Leskinen 2000, 74). Oppimista tulisi tarkastella valmiuksina vastata eteen tuleviin haasteisiin

tulevissa ja muuttuvissa konteksteissa. Opiskelijoita ja työnantajia kiinnostaa sellainen osaaminen, jolla on käyttö- sekä sovellusarvoa työelämässä. Koulutuksen ongelmana on ollut, että tietämys välitetään arkikokemuksista irrallaan ja oppijat omaksuvat passiivisen roolin koulutuksen kohteena (Poikela 2005, 220–221.)

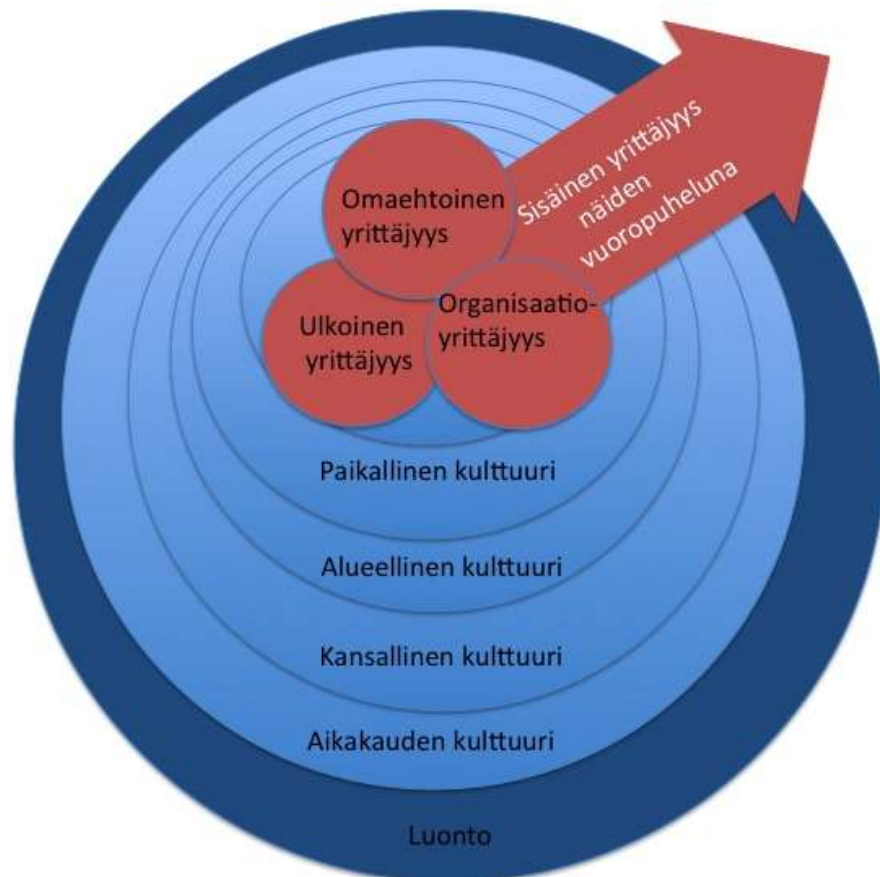
Miksi on tarpeellista erotella yrittäjyyskasvatuksen yhteydessä sisäinen ja ulkoinen yrittäjyys korostaen sisäistä yrittäjyyttä ja palkkatyövaihtoehtoa? Tulisiko luopua sisäinen ja ulkoinen yrittäjyys keskustelusta ja puhua koulun piirissä ainoastaan yrittäjyyskasvatuksesta ja yrittäjyyden edistämisestä? Etukäteen emme voi tietää, millaisissa työtehtävissä tai kenen palveluksessa parhaillaan koulua käyvät oppilaat tulevat oman työuransa luomaan. Miten voisimme koulussa edistää yksilön persoonaan liittyviä yrittäjämäisiä esimerkiksi innovatiivisuuteen liittyviä ominaisuuksia? (Ristimäki 2004, 49.)

Menneinä aikoina oppilaitokset kouluttivat ja työelämä otti vastaan. Nykyään vuoropuhelu oppilaitosten, koulutuksen, työelämän ja yritysten välillä on jatkuvaa. Nuoret tarvitsevat kokemuksia työelämästä eikä niitä voi saada kuin kokemalla (Ristimäki 2004, 101.) Kesätyöpaikkojen löytäminen on vaikeaa ja koulun merkitys työkokemusten antajana korostunut.

Kaikki persoonallisuuteen ja sen kehittämiseen liittyvät teoriat myöntävät, ainakin jossain määrin että persoonallisuus ei periydy geneettisesti, vaan sitä voidaan muovata kasvatuksen avulla. Persoonallisuuden kehityksen teorioissa tarkastellaan persoonallisuuden rakenteiden ja prosessien muutoksia syntymän ja aikuisiksi tuleamisen välillä. Yrittäjyyden edistäminen ja yksilön yrittäjyyden edesauttaminen on siis nähtävä koko koulun yhteisenä tehtävänä, jossa koulu yhtenä ympäristön osana on mahdollistamassa ja antamassa yksilölle yrittäjämäisiä ominaisuuksia. (Ristimäki 2004, 51.)

Yrittäjyyskasvatuksen kannalta tärkeä kysymys on myös se, miten koulu voi auttaa oppilasta kohti yrittäjämäistä identiteettiä sellaisten oppilaiden kohdalla, joiden ei perhetaustan kautta ole ollut mahdollista tutustua yrittäjyyteen tai yrittäjiin. (Ristimäki 2004, 89). Tutkimuksesta riippuen yrittäjien vanhemmat 36 - 72 prosenttisesti ovat yrittäjiä. Miksi vain harva palkkatyöperheen lapsi aloittaa oman yritystoiminnan? (Ristimäki 2004, 83.) Motivaatio yrittäjäksi ryhtymiseen on henkisen kasvu-

prosessin tulos. Siihen vaikuttavat henkilöstä ja hänen persoonastaan sekä tilanteesta riippuvat tekijät. Saman henkilön käsitys yrittäjyydestä voi muuttua ajan kuluessa (Kyrö ym. 2007, 193.)

Kuva 2, Yrittäjyyden muodot (Poikela 2005, 167)

2.4 Kvantitatiivinen tutkimus

Kvantitatiivinen tutkimus tarkoittaa määrällistä tutkimusta, siinä käytetään täsmällisiä, laskennallisia usein tilastollisia menetelmiä. Tutkimuksessa kerätään empiiristä aineistoa, jonka perusteella kyseessä olevaa ilmiötä tarkastellaan. Aineiston perusteella tehdään yleistyksiä. Kvantitatiivisen tutkimuksen alkujuuret ovat luonnontieteissä, paradigmassa korostetaan syyn ja seurauksen lakeja. Tieto perustuu usein suoriin aistihavaintoihin joiden perusteella loogisesti päätellään asioita. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2009, 139.)

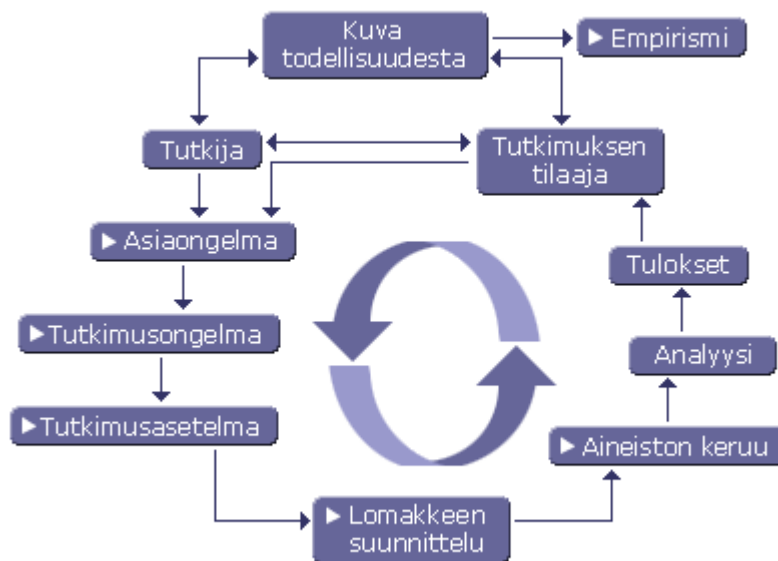
Kvantitatiivinen tutkimus käsittelee numeroita, muita sen keskeisiä piirteitä ovat teoria ja johtopäätökset aiemmista tutkimuksista, hypoteesin esittäminen, käsitteiden sekä perusjoukon ja otoksen määrittely eli tutkittavien henkilöiden valinta ja aineiston keruu, aineistonkeruu suunnitelma. Tyypillistä määrälliselle tutkimukselle on myös kerätyn aineiston saattaminen taulukkomuotoon ja sen tilastollinen käsittely ja tulosten havainnointi sekä kuvailu ja tilastollinen testaus. (Hirsjärvi ym. 2009, 139 -140.) Survey tutkimuksessa tietoa kerätään standardoidussa muodossa joukolta ihmisiä se esittää tarkkoja kuvauksia henkilöistä tapahtumista tai tilanteista. (Hirsjärvi ym. 2009,134, 139.) Selittävässä ja vertailevissa tutkimuksissa käytetään hypoteeseja, kuvailevissa ja kartoittavissa tutkimuksissa sen sijaan ei (Hirsjärvi ym. 2009, 158). Hypoteesi on väite.

Aiheen valinta on monien mielestä tärkeimpiä ja samalla haastavampia tehtäviä. Hyvä tutkimusaihe on alku hyvälle tutkimukselle. Tutkimuksen tulisi lähteä liikkeelle kiinnostavasta ilmiöstä tai tehdystä havainnosta, olisi toivottavaa että tutkimuksen tekijää kiinnostaisi aidosti jokin ongelma mihin hän tutkimuksen avulla haluaisi löytää vastauksia. (Hirsjärvi ym. 2009, 66.) Tutkimusten lähtökohtana on yleensä jokin ongelma josta tutkimuksen avulla haetaan lisätietoa. Tutkimusongelman määrittäminen on tutkimuksen keskeisin osa, jotta itse tutkimuksessa voidaan etsiä ongelmaan ratkaisu.

Ongelmaan soveltuva teoreettinen viitekehys täytyy myös löytää. Viitekehysten tehtävänä on tutkimusongelman mahdollisimman täsmällinen esittäminen käsitteellisessä muodossa. Käsitteellistä kehikkoa tarvitaan tutkittavien asioiden rajaamiseksi ja täsmentämiseksi. Teorian avulla tutkimuksen piiristä rajataan epäoleelliset asiat pois. Se myös auttaa näkemään tutkimusongelman kannalta keskeisimmät asiat. Selvitysluoteisissa tutkimuksissa ongelman käsitteellistäminen voi olla suhteellisen yksinkertainen asia ja se voi tapahtua arkikielen käsitteillä. Silloinkin on huomioitava käsitteiden täsmällinen ilmaisu ja rajaus (Kurkela [Viitattu 28.4.2013.]

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa mitattavaan muotoon saatettua aineistoa käsitellään tilastollisilla menetelmillä. Tyypillisiä tapoja aineiston keruuseen ovat kyselyt ja haastattelut. Aineistoa voidaan kerätä myös havainnoimalla tai aineistona voidaan käyttää tilastoaineistoa esimerkiksi arkistomateriaalia ja dokumenttiaineisto-

ja. Standardoidut testit ovat yleisiä tiedon keruun tapoja. Tiedonkeruun menetelmä on riippuvainen tutkimuksen tavoitteista ja luonteesta. Otokseen, joka on yleensä kerätty satunnaisotannalla, kuuluvalta kerätty aineisto muutetaan kvantitatiiviseksi, numeeriseksi käyttämällä esimerkiksi asteikko eli skaalamittareita. (Kvantitatiivinen tutkimus 1 2006, 13.)

Kuva 3, Tilastollinen tiedonkeruu (Kurkela [Viitattu 28.4.2013.])

Haastattelu on joustava ja yksinkertainen, mutta melko suuritöinen aineistonkeruu tapa. Sen validius on parempaa kuin kyselyn, koska vastauksia voidaan aina tarkentaa. Myös otoskato jää postikyselyä pienemmäksi. Kyselyn etuja ovat halpuus ja keruuvaiheen selkeys sekä nopeus. Haastatteluilla kerätty aineisto on yleensä syvällisempää kuin kyselyssä, vaikka kyselyssä kysyttäisiin täysin avoimin kysymyksin. On paljon tutkimuksia joissa käytetään molempia kysymysmuotoja. Tietokoneteknologian kehitys on johtanut siihen, että strukturoitujen kysymysten suosio on kasvanut. (Hirsjärvi ym. 2009, 200.) Kyselyiden ja erityisesti avoimien kysymysten ongelmaksi voi muodostua se, etteivät vastaajat ole tottuneet ilmaisemaan itseään kirjallisesti, ongelma voi tulla myös vastaamattomuudesta. (Kvantitatiivinen tutkimus 1 2006, 14.) Lomakekyselyssä ei varmuudella tiedetä kuka kyselyyn todellisuudessa vastaa ja kuinka totuuden mukaisesti hän vastaa.

Se keneltä kysytään, on myös hyvin merkityksellistä lomaketutkimuksen onnistumisen kannalta, vastaajilla täytyy olla kosketuspintaa siihen todellisuuteen jota tutkitaan. Tutkijalla ei lomakekyselyssä ole yhteyttä tähän todellisuuteen. Hänellä ei ole edes yhteyttä prosessiin, jolla tietoa kerätään, vaan hän on täysin lomakkeen ja vastaajien armoilla joten lomakkeella on ratkaiseva välineellinen merkitys. (Kurkela [Viitattu 28.4.2013]).

Kyselylomakkeen laadinta on siis keskeinen tutkimuksen onnistumisen kannalta. (Kvantitatiivinen tutkimus 1 2006, 14). Sanat ja lauseet ovat aina tulkinnan varassa ja tässä piilee kysymyslomakkeen laatimisen vaikeus (Kurkela [Viitattu 28.4.2013]). Itse laadittu lomake tulisi esitellä tutkimusryhmää vastaavilla henkilöillä ja lomakkeen suunnittelu vaiheessa huomiota tulisi kiinnittää tutkimuksen tavoitteiden ja ongelmien määrittämiseen niin että kysymykset vastaavat tutkimusongelman kannalta keskeisiin asioihin (Kvantitatiivinen tutkimus I 2006, 16 -17.) Kysymykset eivät saa olla johdattelevia. Kysymysten toimivuus riippuu kolmesta asiasta; vastaajan on ymmärrettävä kysymykset oikein, vastaajalla on oltava haluttu tieto ja vastaajan on oltava halukas jakamaan tieto kysyjän kanssa (Kananen 2005, 28.)

Suuri otoskoko minimoi virheitä mutta otoksen edustavuus on kuitenkin otoksen lukumäärän kattavuutta tärkeämpi kriteeri (Kvantitatiivinen tutkimus 1 2006, 6). Tutkimus edellyttää riittävästi havaintoja jotta tutkimuksen tulokset voidaan yleistää koskemaan koko perusjoukkoa. Otos valitaan jollain satunnaisella menettelyllä niin että se edustaa perusjoukkoa. Otoksen sijaan on mahdollista käyttää harkinnanvaraisista näytettä jolloin otos edustaa perusjoukko tietyin ominaisuuksin (Kurkela [Viitattu 28.4.2013].) Kvantitatiivisessa tutkimuksessa on tarkoitus kuvata tutkimuskohteista löydettäviä yhdenmukaisuuksia, ei yksittäistapauksia. Kyselyn lähettämisen yhteydessä lähetettävän saatekirjeen tekstiin on myös syytä kiinnittää erityistä huomiota. Vastaajakadon välttämiseksi saatteen on oltava vastaamiseen motivoiva sekä luottamusta herättävä eikä se saa olla liian pitkä. (KvantiMOTV [Viitattu 27.4.2013].)

Faktatietoja kysyttäessä haetaan objektiivista tietoa taustasta, ympäristöstä ja tavoista (Kvantitatiivinen tutkimus 1 2006, 20). Vaikka tieto ei luonnollisesti ilmenisi kvantitatiivisessa muodossa se voidaan saattaa mitattavaan muotoon. Saatu data

on siis muutettava numeeriseen muotoon, jotta sen käsittelyssä voidaan käyttää kvantitatiivisia menetelmiä kuten tilastollista päättelyä. Avoimiin kysymyksiin annettujen vastausten muuttaminen numeerisesti mitattavaan muotoon voi olla työllästä. Vastausten virkkeet, tarinat, sanat tai ranskalaiset viivat on syytä koodata eri luokkiin, luokitus voidaan laatia etukäteen mutta myös saatujen vastausten perusteella. (KvantiMOTV [Viitattu 27.4.2013.]

Tilastollisessa tutkimuksessa yleisimmät keskiluvut ovat moodi, mediaani, aritmeettinen keskiarvo ja geometrinen sekä harmoninen keskiarvo. Soveltuvat keskiluvut valitaan muuttujien mittaustason mukaan. Muuttujat ovat niitä asioita joita mitataan kuten ikä, sukupuoli, ammatti, kokemus jne. Moodi on muuttujanarvo jonka frekvenssi aineistossa on suurin. Mediaani on keskimäinen arvo ja aritmeettinen keskiarvo keskimääräisyyttä kuvaava arvo. Geometrinen ja harmoninen keskiarvo ovat harvoin käytettyjä ja sopivat lähinnä kasvuilmiöihin ja indeksilaskentaan liittyviin tapauksiin. (KvantiMOTV [Viitattu 27.4.2013.]

Muita muuttujien jakaumaa kuvaavia lukuja ovat hajontaluvut jotka kertovat kuinka muuttujan arvot vaihtelevat keskiluvun ympärillä. Käytettyjä hajontalukuja ovat esim. variaatiosuhde ja keskihajonta. Muita tapoja kuvailla muuttujia ovat ristiintaulukointi, korrelaatiokertoimet ja hypoteesin testaus sekä erilaiset moni muuttuja menetelmät. (KvantiMOTV [Viitattu 27.4.2013.]

Kvantitatiivisen tutkimuksen aineiston analyysissä tehdään yhteenveto saadusta numeeriseen muotoon muutetusta tiedosta ja esitellään tulokset. Tutkimus ei ole valmis vielä kun tulokset on analysoitu. Tuloksia on selitettävä ja analysoitava. (Hirsjärvi ym. 2009, 228.) Sen objektiivisuus katsotaan saavutettavan kun tutkija pysyy erillään tutkimuksen kohteesta ja kysymysten lisäksi muuta vuorovaikutusta ei ole. Tutkimuskohdetta katsotaan ulkopuolisin, puolueettomin silmin ja mittarit, kysymykset on perusteltu teoriasta käsin (Kurkela [Viitattu 28.4.2013.] Tutkimusteksti on tutkijan tulkintaa aineistosta ja lähteistä, häneltä edellytetään sekä menetelmällistä että kielellistä objektiivisuutta. Suunnitelma toteutetaan systemaattisesti, poikkeamatta siitä poliittisin tai muin ulkopuolisin perustein. Tutkijan odotetaan tarkastelevan tutkimustuloksia kiihottomasti sekä tasapuolisesti ja sovittavan kielenkäyttönsä sen mukaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 309 – 310.)

Tutkimuksen aineistojen tulee perustua systemaattisiin havaintoihin. Survey mittauksessa asiantila kuvataan selostamalla miten havaintoyksiköt sijoittuvat muuttujille ja päätellään havaittujen yhteyksien perusteella miten prosessi toimii ja miten ilmiöt vaikuttavat toisiinsa. (Kurkela [Viitattu 28.4.2013.]

2.5 Aikaisempi tutkimus

1990 -luvun alkupuolella yrittäjyyden tutkimus tapahtui pääasiassa yrittäjyystutkimuksen kentällä. 2000 -lukua lähestyttäessä alkoi tutkimus monitieteellistyä ja Suomessa myös kasvatustieteellinen näkökulma integroitui yrittäjyystutkimukseen. Ymmärrys siitä, että yrittäjäksi kasvetaan pikemminkin kuin, että yrittäjäksi synnyttään, näkyy laajentuneena opetustarjontana. (Kyrö ym. 2007, 15.)

Taina Talvitien (2007) tekemässä kehittämishankkeessa Käsitteitä opettajuudesta käsitellään ammatillisen opettajan menneinä vuosina voimakkaasti laajentunutta työnkuvaa, johon tämä kyseessä oleva tutkimuskin linkittyy. Yrittäjyys on niitä asioita joihin toimenkuva on laajentunut. Ennen riitti, että osasi opettaa oman alansa, nykyään kaikkiin aloihin liittyy kovin paljon asioita: tietotekniikkaa, markkinointia, viestintää, yrittäjyyttä jne. jotka olisi opetuksessa otettava huomioon. Lisäksi opetusryhmät ovat entistä heterogeenisempiä ja opettajat tarvitsevat myös erityisopettajan taitoja opetustyössään (Talvitie 2007, 19.) Suurissa opetusryhmissä keskinäinen tuntemattomuus voi aiheuttaa pelon ja epävarmuuden kautta ongelmia keskinäisessä kommunikoinnissa (Leskinen 2000, 75).

Myös toinen Jyväskylän ammattikorkeakoulun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa tehty kehityshake pureutuu samaan aiheeseen. Matti Knutarin työ Yrittäjyys ja opettajuus arjen ja teorian kohtaaminen pohtii aihetta siitä näkökulmasta, että onko opettajien mahdollista parissa vuodessa tehdä opiskelijoista yrittäjiä ja miten se onnistuu arjessa (Knutar 2007, 2.)

Taina Järvi (2013) on tarkastellut väitöstutkimuksessaan yrittäjyyden oppimista ja opettamista toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Hän tarkastelee opettamisen ja oppimisen pedagogisia ratkaisuja ja yrittäjyyskasvatuksen asettamia vaatimuksia opetussuunnitelmille. Ammatillisessa koulutuksessa yrittäjyys on sisälly-

tetty kaikkien alojen opetussuunnitelmiin, jonka lisäksi opiskelijat voivat valita erillisiä yrittäjyysopintoja. Opetussuunnitelmissa yrittäjämäinen toiminta näyttäytyy muun muassa elinikäisen oppimisen taitoina, kun taas valinnaisissa opinnoissa keskitytään varsinaisen liiketoiminnan suunnitteluun. Järvi kehittää yrittäjyyden oppimiseen ja opettamiseen toimintaoppimisen mallia väitöstutkimuksessaan.

Savonia Ammattikorkeakoulussa on Hilla Lassilan ja Risto Kiurun toimesta tehty tutkimus Yrittävä opettaja – Yrittävä koulu, Opettajien näkemyksiä yrittäjyyskasvatuksesta ja sen esteistä. Tutkimuksessa kartoitetaan opettajien asenteita yrittäjyyskasvatusta kohtaan sekä tuodaan esille niitä esteitä joita opettajien mielestä on yrittäjyyskasvatuksen tiellä. (Kansikas ym. 2009, 21.)

Elena Ruskovaara on tutkinut lukion ja perusasteen opettajien yrittäjyysasenteita haastattelemalla 14 Etelä – Karjalaista opettajaa. Opettajat kertoivat tutkimuksessa asenteistaan yrittäjyyttä ja yrittäjyyskasvatusta kohtaan. Tutkimuksen mukaan opettajilla on positiivinen asenne yrittäjyyttä kohtaan, mutta asenne yrittäjyyskasvatukseen vaihtelee positiivisen neutraalin ja negatiivisen välillä riippuen siitä, onko osallistunut yrittäjyyskasvatusaiheisiin koulutuksiin. (Kyrö ym. 2007, 129.)

Paula Kyrö näkee yrittäjäkasvatuksen tutkimuksen tulevaisuuden painopisteinä yrittäjyyskasvatuksen käsitteellistämisen ja roolin määrittämisen koulutusjärjestelmässä sekä oppimisen toimintatavutuneen yksilöllisen ja kollektiivisen dynamiikan tutkimisen (Poikela 2005, 172.)

2.6 Ammatillisen koulutuksen tarkoitus ja tavoite

Ammatillisen koulutuksen tarkoitus on kohottaa väestön ammatillista osaamista, kehittää työelämää ja vastata sen osaamistarpeita, sekä edistää työllisyyttä. Tavoitteet taas ovat, antaa opiskelijoille ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä valmiuksia ammatin harjoittamiseen, tukea opiskelijoiden kehitystä hyviksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä tukea elinikäistä oppimista. Nuorten koulutuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. (L 21.8.1998/630.)

Opetussuunnitelmiin kirjattu yrittäjyyskasvatus on tavoite yrittäjyyskasvatuksen tiellä, muttei takaa sen toimivuutta itse oppilaitoksissa. Yrittäjyyskasvatus voi olla läsnä koulun arjessa ilman yrittäjyyden painottamistakin sisäisen yrittäjyyden kehittämisen kautta. (Leskinen 2000, 19.) Suomessa yrittäjyyskasvatus lanseerattiin opetushallituksen ja yhteistyökumppaneiden projekteissa 1993–1995. Tuolloin tavoitteiksi sekä peruskoulussa että ammatillisessa koulutuksessa, määriteltiin sisäisen yrittäjyyden asenteen kehittäminen (joustavuus, aloitekyky, luovuus, riskinotto-kyky, omatoimisuus, yhteistyökyky, suoritusmotivaatio) sekä yritystoiminnan ja sen vaatimusten tunteminen (Leskinen 2000, 53.)

Opetushallituksen mukaan yrittäjyyskasvatus kattaa sekä sisäisen että ulkoisen yrittäjyyden. Yrittäjäkasvatuksessa onkin tärkeää sisäisen, ulkoisen ja omaehtois- sen yrittäjyyden vahvistaminen ja kehittäminen opiskelijoissa sekä yritystoiminnan tuntemisen lisääminen. Tavoitteena on silloin kasvattaa yrittäjämäisesti toimivia ihmisiä elämän eri saroille (Leskinen 2000, 52.) Suomalaisen koulutusjärjestelmän tavoitteille on ominaista laaja näkemys yrittäjyydestä sekä työelämäyhteyksien ja yrittäjien käytännön toiminnan tuntemuksen korostaminen kaikilla kouluasteilla (Kyrö ym. 2007, 20).

3 TUTKIMUSMENETELMÄT

3.1 Tutkimusympäristö

Etelä – Karjalan ammattiopisto on toisen asteen oppilaitos joka järjestää nuorten ammatillista koulutusta. Koulutusohjelmia on käynnissä 27 tällä hetkellä (Pekkanen 2013). Ammattiopiston kokonaisuuteen kuuluvat palveluala, tekniikan ala sekä sosiaali- ja terveysala. Ammattiopistolla on kolme toimipistettä, jotka sijaitsevat Lappeenrannassa, Imatralla ja Ruokolahdella. Niissä on kaikkiaan opiskelijoita 2577. (Pekkanen 2013). Tutkintoon johtavan koulutuksen lisäksi tarjolla on ammatilliseen perusopetukseen ohjaavaa ja valmentavaa koulutusta, maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta sekä valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille (Ruokoniemi & Paukkonen, 2 [Viitattu 23.1.2013]).

Kuva 4, Etelä-Karjalan ammattiopisto. (Etelä-Karjalan ammattiopisto [Viitattu 28.4.2013]).

Etelä – Karjalan ammattiopistossa yrittäjyyttä opetetaan muun muassa seuraavissa koulutusohjelmissa:

- Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinnossa yrittäjyyttä 10 ov tutkinnon osana
- ympäristön suunnittelun ja rakentamisen koulutusohjelmassa yrittäjyyttä 10 ov tutkinnon osana
- hiusalan perustutkinnossa, hiusalan yrittäjyyttä ja yritystoimintaa 10 ov
- kauneudenhoitoalan perustutkinnossa, kauneudenhoitoalan yrittäjyyttä ja yritystoimintaa 10 ov
- sosiaali- ja terveysalan perustutkinnossa, lähihoitajan, hoidon ja huolenpidon ja kuntoutumisen tutkinnon osissa yhteensä 5 ov
- elintarvikealan perustutkinnossa, yrittäjyyttä elintarvikealalla 10 ov sekä

- liiketalouden tutkinnoissa joissa yrittäjyys on läsnä eri muodoissa kaiken aikaa (Pekkanen 2013.)

Kaikkiin perustutkintoihin kuuluu vähintään 1 opintoviikon opinnot yrittäjyydestä oppiaineessa yhteiskunta- yritys- ja työelämäntieto. (Pekkanen 2013).

Etelä – Karjalan ammattiopistossa on ollut meneillään osin EU-rahoitteinen hanke Koukkuja ja konvehteja. Hankkeen puitteissa on toteutettu datanomeilla peliohjelmointia, merkonomeilla harjoitusyritys, artesaaneilla lahjatavarakauppa, kondiittorit ovat luoneet konvehtisarjan. Hankkeessa oleville on järjestetty mentorointia ja asiantuntijaluentoja aina liiketoiminnan suunnittelusta osuuskuntatoimintaan. (Pekkanen 2013.) Projektissa yrittäjyysopinnot sisältyvät opiskelijan ammatilliseen oppimiseen ja todennetaan hänen toiminnassaan oppilaitoksessa ja työssä oppimisyksiköillä (Ruokoniemi ym. 3). Projektin puitteissa yrittäjyyttä opettava opettaja, opiskelijat ja mentorina toimiva yrittäjä pyrkivät löytämään uuden tavan lähestyä yrittäjyysopintoja (Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymä [Viitattu 28.4.2013]. Ammatillisiin tutkinnon osiin sekä vapaasti valittaviin tutkinnon osiin on mahdollista valita yrittäjyyden opintoja. Ongelmana niissä on opetusryhmäkokojen täytyminen (Pekkanen 2013.)

Etelä - Karjalan aikuisopisto tarjoaa monipuolista aikuiskoulutusta. Sen toimipaikat sijaitsevat sekä Lappeenrannassa että Imatralla. Eri koulutusaloja ovat kielet, kuljetusala, liiketalous, luonnonvara-ala, majoitus-, ravitsemis- ja puhdistuspalveluala, metalli ja prosessiteollisuus, henkilövalmennus, rakennus- ja sähköala, sosiaali- ja terveysala sekä vaatetus ja sisustusala (Etelä-Karjalan aikuisopisto [Viitattu 10.2.2013.]

Kuva 5, Etelä-Karjalan aikuisopisto. (Etelä-Karjalan aikuisopisto [Viitattu 28.4.2013]).

Suurin osa Etelä – Karjalan aikuisopiston koulutuksesta tähtää tutkintojen tai tutkintojen osien suorittamiseen. Opiskelu on monimuotoista ja joustavaa, jolla pyritään tukemaan työntekijän selviytymistä työelämän muutoksissa (Etelä-Karjalan

aikuisopisto [Viitattu 10.2.2013.] Kaikilla koulutusaloilla opetetaan yrittäjyyttä ja työvoimakoulutuksissa sen on pakko sisältyä opetussuunnitelmiin. Merkonomeilla yrittäjyysopinnot kuuluu tutkintoon eniten ja erikoisammattitutkinnoissa vähiten. Yrittäjyyskoulutuksissa lähes kaikki opinnot liittyvät jotenkin yrittäjyyteen. Lähes jokaisessa koulutuksessa voi olla yrittäjyys valinnaisena tutkinnon osana. (Rossi 2013.)

Opiskelijoita toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymän alueella on tällä hetkellä yhteensä 4551 kappaletta (Lehmusvaara 2013.) Etelä-Karjalan ammattiopisto ja Etelä-Karjalan aikuisopisto tulevat yhdistymään kuluvan vuoden aikana Ammattiopisto Sammoksi. Ammattiopisto Sammon opiskelijamäärä tulee olemaan noin 4350. (Etelä-Karjalan aikuisopisto [Viitattu 21.4.2013.]) Joten tällä hetkellä nämä kaksi edellä mainittua oppilaitosta kattavat alueella lähes kaiken toisen asteen ammatillisen koulutuksen.

Kuva 6, Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymä (Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymä [Viitattu 29.4.2013])

Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymän valtuusto on päättänyt kokouksessaan ammattiopiston ja aikuisopiston yhdistämisestä Saimaan Ammattiopisto Sammoksi 1.8.2013 lähtien. Sampo jatkaa koulutus- ja palvelutehtäviä jotka siirtyvät sille tässä opinnäytetyössä kyseessä olevilta oppilaitoksilta. (Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymä [21.4.2013.])

3.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä on kvantitatiivinen poikittainen tosiasioihin perustuva survey tutkimus eli yleiskartoitus, jolla pyritään selvittämään vallitseva asiantila tietynä hetkenä. Kohdejoukolta kerättiin aineisto itse laaditun kyselylomakkeen avulla. Tässä tutkimuksessa kysyttiin opettajien omia tietoja, taitoja ja kokemuksia yrittäjyydestä sekä opettajien käsityksiä yrittäjyyden opettamisesta ja siihen liittyvistä

tärkeimmistä asioista, kevään 2013 aikana. Tutkimusstrategia on kuvaileva jossa aineiston pohjalta pyritään dokumentoimaan ilmiöstä keskeisiä kiinnostavia piirteitä. (Hirsjärvi ym. 2009,139.)

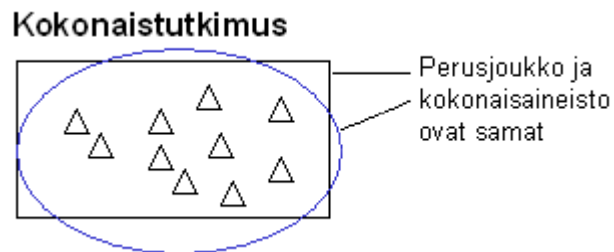
Tutkimuksessa oli myös laadullisia elementtejä siltä osin että, kyselyn kysymykset olivat avoimia kysymyksiä ja kysyttiin mielipiteitä. Määrällinen tutkimus sisältää aina myös laadullisuutta (KvaliMOTV [Viitattu 15.5.2013.]) Tutkittavat asiat on pyritty saamaan mitattavaan muotoon eli operationalistamaan kyselylomakkeen avulla. Vastaukset taas koodaamalla ja taulukoimalla kyselylomakkeessa kysytyt asiat Esimerkiksi opettajilta kysyttiin onko heillä itsellään tai jollain heidän läheisellään yrittäjyyskokemusta ja mistä he kokevat saaneensa eniten valmiuksia yrittäjyyden opettamiseen. Vastaukset taulukoimalla saatiin selville, että kolmella seitsemästä oli omaa yrittäjyyskokemusta ja viiden perheenjäsenellä oli yrittäjyyskokemusta jota opettaja oli seurannut ja joka oli mahdollisesti auttanut opettajaa ymmärtämään paremmin yrittäjyyttä. Kysyttäessä mistä opettajat olivat saaneet eniten valmiuksia yrittäjyyden opettamiseen, he mainitsivat muutamia eri asioita, joista koulutus nousi suurimmaksi ryhmäksi ja muu työkokemus sekä yrittäjänä toimiminen seuraavaksi. Tutkimuksen keskeiset käsitteet ovat yrittäjyys, opettajuus, yrittäjyyskasvatus ja ammatillinen koulutus.

3.3 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Virheitä tutkimuksen tuloksiin voivat huolellisesta suunnittelusta huolimatta aiheuttaa monet tekijät tutkimuksen eri vaiheissa (KvantiMOTV [Viitattu 21.4.2013.]) Virheet voivat viedä pohjaa johtopäätöksiltä. Vastausprosentti oli suhteellisen matala joten vastaaja kato on yksi tekijä joka on vaikuttanut tämän opinnäytetyön luotettavuuteen. Lisäksi havaintoaineistoa ei ole tarpeeksi että voitaisiin tehdä luotettavia tilastollisia päätelmiä, tuloksia voitaneen pitää enintään suuntaa antavina.

Tutkimusasetelmassa määritettiin perusjoukko josta tehtiin kokonaisotanta. Tutkimuksen perusjoukko on yrittäjyyttä ammatillisella toisella asteella Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymän alueella opettavat opettajat joita kyselyssä mukana olleiden oppilaitosten mukaan on yhteensä 27 henkilöä. Kysely lähetettiin koko perusjoukolle eli kyseessä oli kokonaisotanta (Kuva 7). Vastauksia ei kuitenkaan saatu kuin

neljäosalta perusjoukkoa, mikä oikein suoritettuna otantana olisi saattanut olla hyvinkin riittävä määrä yleistämiseen mutta tässä tapauksessa se ei taannut välttämättä edustavaa otosta. Otosasetelma on oleellinen osa tutkimusongelman määrittelyä. Aina kokonaisotanta ei suinkaan ole paras vaihtoehto (Kurkela [28.4.2013.]

Kuva 7 kokonaisotanta (Kurkela [Viitattu 28.4.2013]).

Tuloksia vääristävä tekijä on mahdollinen otantavirhe. Se että vastaajat valikoituivat omasta aloitteestaan eli voidaan ajatella että he olivat vastaajista niitä jotka kokivat aiheen kaikkein läheisimmäksi ja kiinnostavimmaksi. Jos otos olisi poimittu satunnaisotanta tekniikka käyttäen se olisi ollut edustavampi. Otantaan liittyvä virhe voi syntyä vastaamattomuudesta. Perusjoukon tulisi olla mahdollisimman hyvin edustettuina otoksessa ja tässä tapauksessa niin ei välttämättä ole (Kvantitatiivinen tutkimus 1 2006, 36.)

Aikaisempien tutkimusten (Ruskovaara 2006) tuloksina mainittiin, että ne opettajat, joilla oli yritys kasvatus aiheisiin liittyvää koulutusta, suhtautuivat yrittäjyyteen myönteisesti kun taas ne joilla ei sitä ollut, neutraalista tai jopa negatiivisesti. Tässä tutkimuksessa kaikki vastanneet suhtautuivat yrittäjyyteen myönteisesti eikä vastanneissa ollut mukana negatiivisemmin yrittäjyyteen suhtautuvia opettajia.

Validiteetti on mittari jolla tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida. Validiteetti tarkoittaa mittarin kykyä mitata juuri sitä mitä sillä on tarkoitus mitata. Validiutta on pyritty parantamaan huolellisella oterationaalistamisella, operaationalistaminen tarkoittaa teoreettisten käsitteiden muuttamista mitattavaan muotoon. Kyselylomakkeen kysymyksiin saatiin vastaukset mutta vastaaja on voinut käsittää kysymykset eri tavoin kuin kysymysten laatija on ajatellut. Jos vastaaja käsittää kysymykset väärin syntyy mittausvirhettä (kvantiMOTV [Viitattu 27.4.2013.]) Näin ollen

tuloksia käsiteltäessä alkuperäisen ajattelumallin mukaan, ei niitä voitaisi pitää pätevinä. (Hirsjärvi ym 2009, 231-232). Opettajien omia yrittäjyyskokemuksia kysyttiin kysymyksellä; Työkokemus yrittäjänä, mitä? Kuinka kauan? Lähipiirin yrittäjyyskokemuksia kysyttiin kysymyksellä; Yrittäjyys perheessä, lähipiirissä, puoliso, vanhemmat, lapset, sisarukset, muu läheinen? Mitä? Muita kontakteja yrittäjyyteen kysyttiin kysymyksellä; Mahdolliset muut kontaktit yrittäjyyteen ja yrittämiseen? Mitä? Onko esimerkkinä edellä mainitut kysymykset mahdollista käsittää väärin, vai ovatko ne riittävän yksiselitteisesti ilmaistuja? Tulosten kannalta on tärkeää että mittarit mittavat sitä mitä niiden on tarkoitus mitata.

Ulkoinen validius liittyy yleistämiseen. Validius on väitteiden, johtopäätösten ja päätelmien totuutta ja ulkoinen validius on myös sitä kuinka tehdyt johtopäätökset pätevät muihin ihmisiin, toisissa paikoissa ja toisina aikoina (Kvantitatiivinen tutkimus 1 2006, 36.) Tutkimuksen reliaabelius eli toistettavuus tarkoittaa mittauksen tai tutkimuksen kykyä antaa sattumanvaraisia tuloksia. Kun kyselyssä tulee vähintään kahdelta henkilöltä samat vastaukset. Tai kun samaa henkilöä tutkitaan eri tutkimuskerroilla ja saadaan samat vastaukset, voidaan tutkimusta pitää reliaabelina (Hirsjärvi ym. 2009, 231.)

Mittausten tulosten ollessa johdonmukaisia ja pysyviä sekä mittareiden ollessa järkeviä teoriassa sekä käytännössä eikä otantaan liity virheitä, on mahdollista tehdä luotettavia johtopäätöksiä (Kvantitatiivinen tutkimus 1 2006, 45.)

3.4 Tiedonkeruu

Opinnäytetyön aiheen valinta perustui kirjoittajan kiinnostukseen sekä yrittäjyyttä että opettajuutta kohtaan. Opinnäytetyöntekijän meneillään olevien yrittäjyys- ja kasvatustieteen opintojen tarkoituksena on, kuten tämän opinnäytetyön tekemisenkin, syventää osaamista molemmista aiheista. Kun aihe valitaan tutulta alueelta, siihen on virinnyt kiinnostus, siitä haluttaisiin lisää tietoa ja lisätä omaa ymmärrystä (Hirsjärvi 2009, 72.) Aiheen valintaan vaikuttivat myös sen ajankohtaisuus ja medioissa esillä olo. Tutkimustyö on kiinnostavaa sen liittyessä luontevasti tutkijan jokapäiväiseen elämään ja ajatteluun (Hirsjärvi 2009, 74.)

Tutkimuksessa mukana olleiden oppilaitosten toimesta kartoitettiin yrittäjyyttä niissä opettavat opettajat. Yrittäjyyden opettajiin katsottiin kuuluviksi niin yrittäjyyttä liiketoimintaan liitettävien oppiaineiden yhteydessä opettavat opettajat, kuin nekin opettajat, jotka opettivat yrittäjyyttä vaikkapa työelämän tieto oppiaineen alla. Lisäksi oppilaitosten edustajat vastasivat yleisiin oppilaitoksia koskeviin kysymyksiin (Liite 2).

Tiedonkeruun välineenä käytettiin kyselylomaketta jonka kysymykset olivat avoimia kysymyksiä muutamia valmiiksi määriteltyjä vastausvaihtoehtoja lukuun ottamatta. Kyselylomakkeella kysyttiin tosiasioita, käsityksiä ja mielipiteitä. Kyselylomaketta ei esitettävä tutkimusryhmää vastaavilla henkilöillä. Esitetaus olisi ollut järkevää koska sen perustella olisi ehkä voitu täydentää kyselylomaketta joillakin kysymyksillä sekä jättää mahdollisesti joku kysymys kokonaan pois. Ainakin opettajien TET jaksoista olisi voitu kysyä tarkemmin sekä opettajan koulutukseen osallistumisesta myös yrittäjyys aiheista koulutusta tai kursseja olisi voitu eritellä esimerkiksi niiden kaston mukaan. Muiden aineiden opettaminen olisi voitu jättää pois, se ei liity tutkimusongelmaan.

Avoimiin kysymyksiin päädyttiin koska ei haluttu että valmiit vastausvaihtoehdot olisivat rajanneet oleellisesti vastauksia ja koska tutkimuksissa pyritään tutkijan vaikutuksen eliminointiin. Monivalintatyypiset kysymykset kahlitsevat vastaajan valmiisiin vaihtoehtoihin (Hirsjärvi ym. 2009, 201) Kyselylomakkeella kerättyä aineistoa voidaan pitää pinnallisena ja tutkimuksia teoreettisesti vaatimattomina (Hirsjärvi 2009, 195). Lisäksi ei ole yksiselitteistä määritellä vastausvaihtoehtoja vaikkapa kysymykselle yrittäjyys perheessä tai lähipiirissä mitä ja kuinka kauan tai mahdolliset muut kontaktit yrittäjyyteen. Vastaajille lähetetty kyselylomake kokonaisuudessaan on tutkimuksen liitteenä. (Liite 1) Kyselylomakkeen esitetaaminen olisi auttanut myös valmiiden vastausvaihtoehtojen määrittämisessä joihinkin kysymyksiin. Avoimiin kysymyksiin liitettävän vastaajien kielellisen lahjakkuuden ei katsottu opettajien kyseessä ollessa muodostuvan ongelmaksi. Avoimien kysymysten suosijat perustelevat valintaansa sillä että avoimet kysymykset antavat vastaajalle mahdollisuuden kertoa mitä hänellä on mielessään. Hyvän lomakkeen laatiminen vie aikaa ja vaatii myös tutkijalta monenlaista tietoa ja taitoa (Hirsjärvi 2009, 195.)

Kyselylomakkeen vastaukset koottiin ja koodattiin sekä numeerisesti määritettiin eniten valitut vaihtoehdot. Joidenkin kirjallisten vastusten kuten vaikkapa aktiivisuus ja ahkeruus, katsottiin tarkoittavan samaa. Se ettei valmiita vastausvaihtoehtoja ollut aiheutti vastauksiin jonkin verran hajontaa. Esimerkiksi kysymyksen, minkä opettaja itse kokee työkokemus, koulutus vai jokin muu, antaneen eniten valmiuksia yrittäjyyden opettamiseen. Vastauksia tuli työkokemuksen, koulutuksen ja yrittäjyyskokemuksen lisäksi muun muassa kiinnostus asiaan, pohjalaiset sukujuuret, kontaktit paikalliseen yrittäjä verkostoon ja jopa isävainaja eräässä vastuksessa mainittiin. Avoimet kysymykset ovat laatijalle helpompia mutta usein työläitä käsitellä. Tämän tutkimuksen vastaaja määrällä käsittely ei kuitenkaan muodostunut ongelmaksi. Havaintojen pieni määrä sen sijaan oli ongelma tulosten yleistettävyyden kannalta. Sanallisissa vastuksissa on mahdollista saada vastuksia joita ei kenties muuten olisi huomattu ja juuri tästä syystä tässä opinnäytetyössä kysyttiin avoimilla kysymyksillä. Kysymysten selkeyteen olisi voinut panostaa lisää.

Kyselylomake toimitettiin osalle opettajia allekirjoittaneen puolesta saatteen kera (Liite 3) sähköpostitse ja osalle se toimitettiin oppilaitoksen puolesta saatteen kera (Liite 4). Otokseen kuului yhteensä 27 opettajaa. Kyselyn postittamisen ajankohta oli viikolla 10 ja vastausaikaa annettiin 2 viikkoa. Olisiko pidempi vastausaika lisännyt vastanneiden määrää? Ensimmäisen vastausviikon aikana ainoastaan kaksi vastuslomaketta palautui. Oppilaitokset eivät velvoittaneet opettajia kyselyyn vastaamaan, vaan vastaaminen jäi heidän oman innostuksensa varaan. Sähköposti kyselyihin on nykyään vaikea saada yli 30 vastausprosenttia (Kvalitatiivinen tutkimus I 2006, 14.) Sähköpostin ja erilaisten mobiililaitteiden aikana kaikenlaiset kyselyt ovat lisääntyneet niiden toteutuksen helppouden ja halpuuden vuoksi, samalla ihmisten into vastata niihin on laskenut.

Kyselyyn saatiin vastaukset 7 opettajalta ja perusjoukkoon kuului 27 opettajaa. Vastanneita oli siis 25 % perusjoukosta. Kahden viikon kuluttua kyselyn lähettämisestä ainoastaan 4 opettajaa toisesta oppilaitoksesta oli kyselyyn vastannut. Kävi ilmi, etteivät toisen oppilaitoksen opettajat olleet eräiden yhteensattumien seurauksena kyselyä saaneet ja he siis saivat sen vasta viikon 12 alussa. Vastausaikaa annettiin viikon 12 loppuun. Samalla ne opettajat, jotka olivat jo aiemmin kyselyyn saaneet, mutta eivät siihen vielä olleet vastanneet, saivat muistutuksen kyselystä

ja vastausaikaa siis viikon 12 loppuun. Viikon 12 loppuun mennessä ainoastaan 6 opettajaa 27:stä oli vastannut kyselyyn, joten kyselyn vastausprosentti jäi melko matalaksi. Nämä 27 yrittäjyyttä opettavaa opettajaa ovat kuitenkin lähes koko perusjoukko, otokseen kuuluivat lähes kaikki yrittäjyyttä muodossa tai toisessa ammatillisella toisella astella opettavat opettajat. Viikolla 14 tuli vielä yksi vastaus. Alhaisen vastausprosentin sekä sen vuoksi että tulosten kirjoitus oli kesken, myös tämä myöhässä palautunut kyselylomake otettiin mukaan tuloksiin.

Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymän alueella, jossa Etelä-Karjalan ammattiopisto ja Etelä-Karjalan aikuisopisto toimivat, nämä kaksi kattavat lähes kaiken toisen asteen ammatillisen koulutuksen. Koulutuskuntayhtymän alueella on ammatillisessa toisen asteen koulutuksessa oppilaita yhteensä 4551 opiskelijaa 2012 lopussa (Kivimäki 2.4.2013) ja näistä yhdistettävässä ammattiopisto Sammossa, tulee opiskelijoita olemaan 4350 (Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymä [Viitattu 29.4.2013], joten kovin monta yrittäjyyttä opettavaa opettajaa Etelä - Karjalan koulutuskunta yhtymän alueella ei näiden kyselyn saaneiden opettajien lisäksi ammatillisella toisella asteella ole. Opiskelijoita näiden kyseessä olevien oppilaitosten ulkopuolella alueella on noin 200. Erityisoppilaitokset, avoimet yliopistot ja kansalaisopistot on rajattu työn ulkopuolelle.

3.5 Työn toteutus

Kyselylomakkeeseen sisältyi 5 eri pääkohtaa, jotka olivat henkilötiedot, koulutus, työelämä, kokemukset yrittäjyydestä ja opettaminen. Ensimmäisessä kohdassa kysyttiin vastaajien sukupuolta ja syntymävuotta. Toisessa kohdassa kartoitettiin vastaajien koulutus ja kurssit sekä yrittäjyyteen liittyvä koulutus. Tarkoituksena selvittää mitä mahdollista koulutusta opettajilla yrittäjyydestä on ja onko sitä. Kolmannessa kohdassa kysyttiin työkokemusta opettamisesta sekä muilta aloilta. Tämän kohdan tarkoituksena oli selvittää kuinka paljon opettajilla on muuta työelämän kokemusta kuin opettamista. Kirjallisuudessa on nostettu esiin opettajien vähäinen kokemus muusta kuin opetustyöstä ja nähty se haasteena ymmärtää muun työelämän vaatimuksia ja haasteita.

Neljännessä kohdassa, kokemukset yrittäjyydestä, pyrittiin selvittämään opettajien kokemuksia yrittäjyydestä kysymällä lisää mahdollisesta omasta yritystoiminnasta ja mahdollisista muista kontakteista yrittäjiin tai yrittäjyyteen. Kysyttiin myös omaa näkemystä siitä, minkä asian opettajat itse kokevat antaneen parhaiten valmiuksia toimia yrittäjyyden opettajana. Lopuksi kysyttiin omaa mielipidettä siitä, tunteeko opettaja tietävänsä tarpeeksi yrittäjyydestä. Kirjallisuuden perusteella voi muodostaa kuvan, ettei ainetta opettavilla opettajilla, olisi kovinkaan paljon omia kokemuksia yrittäjyydestä tai kontakteja yrittäjyyteen.

Viidennessä ja viimeisessä kysymyslomakkeen kohdassa kysyttiin opettamisesta; Minkä asioiden painottamisen opettajat näkevät tärkeimpinä yrittäjämäisyyttä tai yrittäjyyttä opettaessa ja kuinka kauan opettaja on ainetta opettanut ja kuinka monia ryhmiä opettaa. Kysyttiin myös omaa suhtautumista yrittäjyyteen ja määritelmää yrittäjyyskasvatukselle sekä sitä onko yrittäjyys vain osa liiketoiminnan opetusta vai kuuluuko se myös muiden oppiaineiden opetukseen. Kirjallisuudessa opettajien kerrotaan olevan yrittäjyyteen myönteisimmin suhtautuvia ammattiryhmiä itse yrittäjien jälkeen.

	1	2
Mies		x
Nainen	x	
Peruskoulutus	yo	yo
Tutkinto	ktm	ft
Syntymä vuosi	19xx	19xx
Yrittäjyys kursseja tai muuta koulutusta yrittäjyydestä	on	ei
Ammatillinen opettajakoulutus	on	on
Työkokemus muilta aloilta (vuosia)	14	8
Mitä?	toimisto	kauppa
	hr	pankki
	taloushallinto	
Työkokemus opettajana (vuosia)	10	25
Yrittäjyyskasvatuksen opettajana (vuosia)	10	satunnaisesti

Kuvio 1, Esimerkki tulosten taulukoinnista, taulukossa olevat arvot ovat keksittyjä.

Vastausten yhteenvedona oli tarkoitus määrittää tyypilliselle yrittäjyyden opettajalle ominaiset piirteet koulutuksen, yrittäjyyskokemuksen ja työkokemuksen suhteen. Määritelmä on mahdollista tehdä, muttei ole välttämättä kovin järkevää määritellä tyypillisiä piirteitä jollekin ryhmälle näin vähäisten havaintojen perusteella. Lisäksi otoksen edustavuus on kyseenalaista.

Kaikki vastaukset kerättiin Exel tiedostoon jossa niitä luokiteltiin eri ryhmiin ja koodattiin muun muassa eri värien avulla, vastauksista laskettiin moodeja ja keskiarvoja. Myös mediaanit kirjattiin ylös, mutta mediaanien käyttö vähäisellä vastaaja määrällä ei tuntunut mielekkäältä. Kvantitatiivisen tutkimuksen tulosten analysointiin tarkoitettuja tilasto ohjelmia ei käytetty.

4 TULOKSET

Kysely lähetettiin yhteensä 27 opettajalle joilta saatiin 7 vastausta, vastausprosentiksi tuli näin 25,9 %. Korkeamman vastausprosentin saamiseksi olisi ollut aiheellista jo ennen kyselyn suorittamista tiedustella opettajilta heidän kiinnostustaan ja mahdollisuuksiaan vastata tällaiseen kyselyyn. Mahdollisesti pyytää heitä myös sitoutumaan vastaamiseen tai luvata vastaamisesta jokin palkinto. Kysymyslomake olisi voitu saada joitain tarkoitusta varten suunniteltuja ohjelmia käyttäen helpommin ja selkeämmin vastattavaan muotoon, joka olisi osaltaan saattanut vaikuttaa saatujen vastausten määrään.

Vastanneista 3 oli miehiä ja 4 naisia. He olivat iältään 36 – 58 -vuotiaita. Kaikki olivat peruskoulutukseltaan ylioppilaita ja kaikilla oli ylempi korkeakoulututkinto, lähes kaikilla henkilöillä oli tutkinto eri aloilta. Neljä vastanneista kertoi suorittaneensa opettajan pedagogiset opinnot, tätä ei kuitenkaan suoraan kysytty, vaan se tuli ilmi lisä- ja täydennys koulutusta kysyttäessä.

Vastanneista 71%:lla oli käytyinä yrittäjyyteen liittyviä kursseja tai heillä oli yrittämiseen liittyvää muuta koulutusta, 42 prosentilla oli omaa kokemusta yrittäjänä toimimisesta. Kaikilla niillä vastaajilla joilla oli omaa kokemusta yritystoiminnasta, oli myös jotakin aiheeseen liittyvää koulutusta. Lähes kaikilla vastanneilla oli kuitenkin melko runsaasti kontakteja yrittäjänä toimimiseen esimerkiksi ystävien, perheen jäsenien, harrastusten tai muiden verkostojen kautta vaikei oma kohtaisia kokemuksia yrittämisestä olisikaan ollut.

Koulutusta yrittäjyydestä	71 %
Omaehtoista kokemusta yrittämisestä	42 %
Perheen jäsenen kautta kokemusta yrittämisestä	71 %
Jonkun läheisen kautta kokemusta yrittäjyydestä	100 %

Kuvio 2, Kokemusta (%) yrittämisestä.

Yrittäjyyttä tai yrityskasvatusta opettajat opettivat keskimäärin yli neljälle ryhmälle vuosittain, joku opetti vain satunnaisesti ja jollakin oli 8 eri ryhmää. Osa opetti yrit-

täjiyttä itsenäisenä aineena, osa jonkun muun aineen yhteydessä. Opettajakokemusta vastanneilla on 3:stä 29:än vuoteen. Työkokemusta muusta kuin opetustyöstä heillä oli 2:sta aina 20:en vuoteen ja yrittäjiyyskasvatusta he olivat opettaneet 2:sta 23:en vuoteen. 23 vuotta yrittäjiyyskasvatusta opettanut on siis ollut lähes koko ajan mukana yrittäjiyyskasvatuksen kentällä, sinä aikana kuin se on suomalaiseseen koulutus järjestelmään kuulunut.

Opettaja kokemusta keskimäärin	11 vuotta
Muuta työkokemusta keskimäärin	10 vuotta
Kokemusta yrittäjiyyskasvatuksesta keskimäärin	8 vuotta

Kuvio 3, Työkokemus

Ainoastaan kaksi vastaajaa oli sitä mieltä että hän ehdottomasti tietää tarpeeksi yrittäjiydestä. Vastaajat kokivat kyllä tietävänsä yrittäjiydestä opettamiseen tarvittavat asiat, mutta näkivät myös puutteita tiedoissaan. He kokivat tietävänsä yrittäjän arjesta liian vähän. Teoriatietoa heillä tuntui olevan runsaasti mutta arkisesta yrittäjän työstä he kaipasivat tietoa lisää. Huonoista puolista he uskoivat tietävänsä ehkä liikaakin. Yleisesti vastaajat olivat sitä mieltä, ettei lisä tieto aiheesta olisi pahitteeksi. Yrittäjiyyskasvatuksen käsitettä tulisi avata mahdollisimman konkreettisesti kaikissa mahdollisissa yhteyksissä. Lisäksi opettajille suunnattua yrittäjiyyskasvatuksen koulutusta tulisi toteuttaa (Kyrö 2007. 119).

Vastaajat kertoivat saaneensa valmiuksia yrittäjiyyskasvatuksen opettamiseen eniten koulutuksen sitten työkokemuksen ja yrittäjänä toimimisen kautta. He eivät nähneet oman yrittäjiyyskokemuksen puutteen haittaavan aiheen opettamista. Vaikka joku vastaajista olikin sitä mieltä että eniten valmiuksia yrittäjiyden opettamiseen oli antanut nimen omaa oma yrittäjiyyskokemus. Eräs vastaaja vastasi näin;

”koulutus, yrittäjinä toimivat perheystävät sekä omat kokemukset toimiessani yritysten hallituksissa sekä tietysti omien opiskelijoiden työssä oppimisen ohjaus erilaisissa yrityksissä”

Myös kontaktien paikallisiin yritysverkostoihin ja pohjalaisten sukujuurien sekä oman kiinnostuksen asiaan nähtiin antaneen valmiuksia opetustyöhön. Vastauk-

sisä oli suuri hajonta ja lähes jokainen vastaaja vastasi eri tavalla tähän kysymykseen, joka tietysti on vaarana, kun kysymyksissä ei ole valmiita vastausvaihtoehtoja. Opettajien on mahdollista saada tukea ja yhteistyökumppaneita yrittäjyyskasvatukseen monilta tahoilta vaikkapa liike-elämästä (Kyrö 2007, 120.)

Kysyttäessä tärkeimpiä asioita yrittäjämäisyyttä ja yrittäjyyttä opettaessa vastauksissa oli jälleen runsaasti hajontaa eikä mikään yksittäinen asia erottunut selvästi tärkeimmäksi. Tärkeinä asioina opettamisessa nähtiin talouden ja yritystoiminnan kokonaisvaltainen ymmärtäminen, asenteet, vastuut ja velvollisuudet, ahkeruus, oman alan asiantuntijuus, palvelualltius ja joustavuus, rehellisyys, kontaktit ja suunnittelu. Yrittäjyyteen ja yrittäjämäisesti toimimiseen usein liitettävät asenteet, kuten ahkeruus, joustavuus ja rehellisyys korostuivat yrittäjyyden opettamisessa nähtävien asioiden joukossa. Opettajat vastasivat mm. näin;

”yritystoiminnan ja talouden ymmärrys, yrittäjyyden ymmärrys on tarpeellinen taito myös toimittaessa toisen yrittäjän palveluksessa - sisäisen yrittäjyyden nimissä”

”sisäinen yrittäjyys, perustiedot ulkoisesta yrittäjyydestä, asennekasvatus”

Kysyttäessä lyhyttä määritelmää yrittäjyyskasvatukselle tai sitä mitä yrittäjyyskasvatukseen sisältyy. Opettajat vastasivat mm. että

”perustutkinnossa sen pitäisi olla yrittäjämäisen asenteen ja toimintatavan opettamista nuorille”

”Yrittäjyyskasvatusta voi toteuttaa omaehtoista yrittäjyyttä tukemalla kaikissa aineissa. Yrittäjyyskasvatus joka tähtää ulkoisen ammattimaisen yrittäjyyden toteuttamiseen eri ammattialoilla, on mielestäni tärkeä osa ammatillista opetusta – yrittäjän ammatti on valinta. Perustietämys yrittäjyydestä olisi mielestäni sisällytettävä pakolliseksi kaikkiin ammattitutkintoihin. Valinnaiset opinnot täydentäisivät pakollisia ammatillisia opintoja”

”ymmärtää yrittäjyyden vastuut, haasteet, velvoitteet ja ilot”

”Itsensä kouluttamista ja kehittämistä, panostusta oma-aloitteisuuteen ja aktiivisuuteen. Ei rajoitu pelkästään yritysmaailmassa toimimiseen.”

Myös oman alan asiantuntijuutta ja hyvää oman alan ammattitaitoa korostettiin vastauksissa.

Vastaajista yksi oli sitä mieltä että yrittäjyyskasvatus kuuluu lähinnä vain ammatillisiin tai liiketoiminnan opintoihin ja loput sitä mieltä että se kuuluu osana kaikkiin oppiaineisiin. Kysymykseen kuuluuko yrittäjyys vain liiketoimintaan vai muihinkin oppiaineisiin? Jos niin mihin? Miksi? Vastattiin muun muassa seuraavasti:

Omaehtoiseen yrittäjyyteen tukeminen on työelämäntaitoja kartuttavaa toimintaa ja sitä voidaan erilaisten aktiivisten oppimismenetelmien avulla hyödyntää kaikissa aineissa. Teoria aineisiin voi hyvin integroida yrittäjäopintoja – toivottavaa olisi, että se tapahtuisi kuitenkin opetussuunnitelmaa tehdessä kaikkia osa-alueita huomioiden”

”Sisäinen yrittäjyys kuuluu ehdottomasti muihinkin oppiaineisiin, sitä tarvitaan nykyään paljon työelämässä, vaikka työskentelee toisen palveluksessa”

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko, ovat tutkimuksen tärkeä vaihe, siihen tähdättiin tutkimusta aloitettaessa (Hirsjärvi ym. 2009, 221). Yrittäjyyskasvatuksen merkitys on viime vuosina kasvanut ja painopiste siirtynyt liiketoimintasuunnitelmista kohti kokonaisvaltaista yrittäjämäistä toimintatapaa. Yrittäjämäisen oppimisen mahdollistaminen edellyttää yrittäjämäistä opetusta jossa vapaa ja oppimisvastuun kantava opiskelija itse asettaa tavoitteet. Yrittäjyyskasvatustulmiuksien kehittäminen ja opetuksen toteuttaminen ovat haasteellisia tehtäviä ja vaativat opettajalta kykyä riskinottamiseen ja heittäytymiseen yhdessä opiskelijoiden kanssa (Kyrö 2007, 244.) Lisähaasteita varmasti asettaa myös se että nuorten ammatillisessa koulutuksessa on oppilaita jotka eivät ole vielä valmiita kantamaan itse vastuuta oppimisestaan.

Kyselyyn vastanneita oli 25 % kyselyn saaneista, joten laajoja johtopäätöksiä ei vastausten perusteella voitane tehdä. Otos ei välttämättä ole edustava. Kysely saivat kaikki perusjoukkoon kuuluvat, mutta vastausten perusteella kaikki vastanneet olivat yrittäjyyteen myönteisesti suhtautuvia ja joukosta puuttuivat kokonaan ne, joiden suhtautuminen on neutraalia tai jopa kielteistä.

Yksinkertaisten tilastotietojen esittämistä sellaisenaan ei pidetä varsinaisena tutkimuksena (Hirsjärvi 2009, 86). Näin suppean aineiston perustella on kuitenkin melko mahdotonta tehdä laajempia tilastollisia päätelmiä. Kahden muuttujan välisen riippuvuussuhteiden esittäminen, ristiintaulukointi ei ole järkevää tämän tutkimuksen havaintomäärillä.

Saatujen vastausten perusteella voidaan päätellä, että opettajat toivoisivat heillä olevan enemmän mahdollisuuksia tutustua yrittäjyyteen käytännössä. Vastauksissa arvioitiin kontaktit yrittäjiin ja paikkakunnan erilaisiin yrityksiin tärkeiksi tiedonlähteiksi yrittäjyyskasvatusta opettaessa. Opettajien TET:sta tulisi muun TET:n kehittämisen yhteydessä aikaansaada konkreettinen toimintaohjelma. Opettajien sekä yritysten taholta on toivottu työelämään tutustumismahdollisuutta myös opettajille, sillä valitettavasti vain harvalla opettajalla on itsellään käytännön kokemusta nykypäivän muusta kuin kouluun liittyvästä työelämästä (Ristimäki 2004, 112.) Vain yksi vastaaja kertoi saaneensa tietoa yrittäjyydestä opettajien TET jakson

kautta. Opettajien TET -jaksolla osallistumista ei suoraan kysytty missään kysymyksessä, vaan siihen osallistuminen tuli ilmi muiden kysymyksien kautta, joten ei voida olla täysin varmoja siitä, kuinka moni vastanneista on ko. jaksolle osallistunut.

”tiedän yrittäjän arjesta liian vähän, koska opettajien työelämäjaksot ovat kouluissa unohdettu asia” kirjoitti eräs vastaajista.

Tämän kyselyn perustella edellä mainittu opettajien vähäinen muu työkokemus ei näyttäisi pitävän paikkaansa vaan päinvastoin. Kyselyyn vastanneilla ammatillisilla opettajilla on runsaasti muuta työkokemusta. Vastanneilla oli mm. yli kymmenen vuotta kokemusta perheyrityksessä toimimisesta ja 5 vuotta itsenäisenä yrittäjänä toimimisesta, kokemusta vähittäiskaupasta ja pankkialalta sekä rakentamisesta ja ravintola-alalta. Keskimäärin vastanneilla oli työkokemusta muusta kuin opetustyöstä enemmän kuin 10 vuotta. Vähimmillään muuta työkokemusta oli 2 vuoden ajan.

Kuten edellä jo mainittiin, yrittäjyyskasvatuksen kirjallisuudessa harmitellaan, ettei yrittäjyyskasvatusta opettavilla opettajilla ole paljoakaan työkokemusta muusta kuin opetustyöstä ja perään kuulutetaan opettajien työelämään tutustumisen jaksoja. Onko tilanne työkokemuksen suhteen Etelä - Karjalan koulutuskunta yhtymän alueella erilainen muuhun Suomeen verrattuna? Vai onko tämä muiden alojen työkokemus tyypillistä vain ammatillisille opettajille? Voisiko olla niin, että kun mukaan otetaan toiselta asteelta lukioiden opettajat, niin tilanne näyttäytyy tältä osin erilaisena?

Opettajat näyttävät suhtautuvan yrittäjyyteen hyvin myönteisesti. Tässä kyselyssä kaikki vastanneet yrittäjyyttä opettavat opettajat kertoivat suhtautuvansa yrittäjyyteen erittäin myönteisesti tai myönteisesti. Opettajat ovatkin yrittäjien itsensä jälkeen yrittäjyyteen positiivisimmin suhtautuva ammattiryhmä, joten opettajien asenne ei positiivisuudessaan ainakaan estä heitä toimimasta yrittäjyyskasvatuksen toteuttajina (Ristimäki 2004, 117.) Mielenkiintoista, olisi ollut saada vastukset kysymyksiin myös joltain, yrittäjyyteen ei niin positiivisesti suhtautuvalta vastaajalta.

Yli 71 prosentilla vastanneista oli perhepiirissä tai lähisuvussa useampia yrittäjänä toimivia tai toimineita henkilöitä ja loppuillakin ystävä ja tuttavapiiristä löytyi yrittäjiä. Suvun ja läheisten ystävien yrittäjäyys nähtiinkin yhtenä suurimmista yrittäjäydestä tietoa antaneena lähteenä. Omaa kokemusta yrittäjänä toimimisesta oli 42 %:lla vastanneista. Kokemusta oli omalla toiminimellä työskentelystä, perheyrittäjyyden johtamisesta ja pyörittämisestä sekä ketju- eli franchising-yrittäjäydestä.

Lähes kaikki vastanneet katsoivat, että yrittäjäyys kuuluu kiinteästi lähes kaikkiin oppiaineisiin. Ainoastaan yksi vastanneista oli sitä mieltä että se kuuluu oikeastaan enemmän tai lähinnä vain liiketoiminnan opintoihin eikä niinkään muihin opettaviin aineisiin. Ainakin näiden tulosten valossa näyttäisi olevan siis niin, etteivät opettajat suinkaan miellä yrittäjäyttä pelkästään kuuluvaksi liiketoiminnan harjoittamisen opintoihin, vaan he ovat sisäistäneet sisäisen-, omaehtoisen- ja organisaatioyrittäjäyden käsitteet, joihin nojaten yrittäjäyyskasvatus voi olla osa kaikkia oppiaineita. Monet tutkimukset ovat osoittaneet, että traditionaaliset opetusmenetelmät ja myös liiketoimintapainotteisuus ovat vahvasti edelleen läsnä yrittäjäyyskasvatuksessa (Kyrö 2007, 218.)

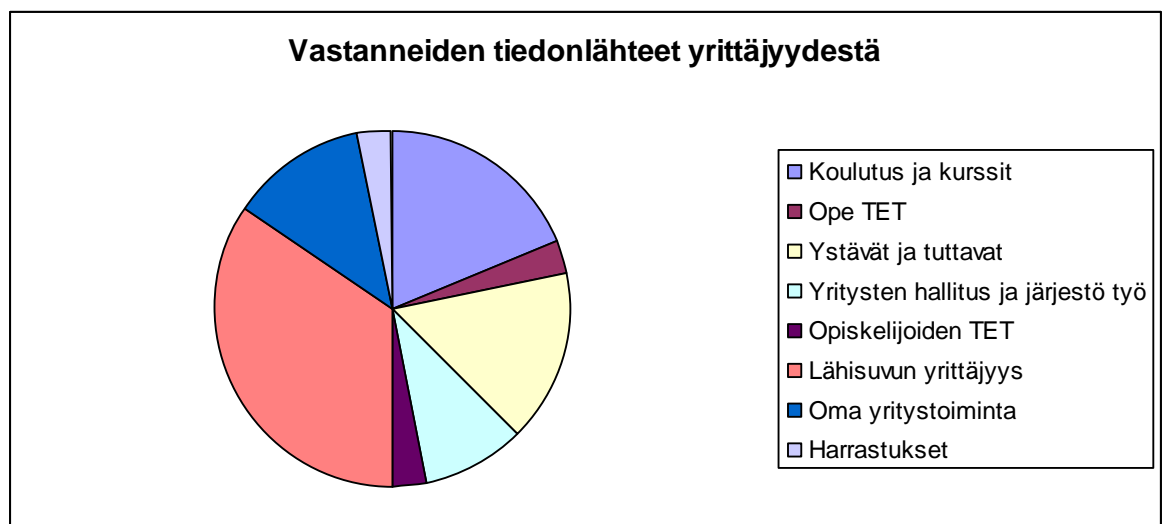
Kysyttäessä tärkeimpiä asioita yrityskasvatuksen opetuksessa vastauksissa ei erottunut mikään yksittäinen asia, mutta selvästi tärkeämpänä pidettiin yrittäjäyteen tyypillisesti liitettävien ominaisuuksien kuten aktiivisuus tai joustavuus sekä ylipäänsä oikean asenteen oppimista kuin jonkin tietyn tiedon tai taidon, vaikkapa liiketoimintaosaamisen tai suunnittelun, hallintaa.

Kuvio 4, Taito vs. ominaisuus

Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa siitä, minkälaista ja mistä hankittua tieto – taitoa, yrittäjyyttä ammatillisella toisella asteella opettavilla opettajilla on Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymän alueella. Tavoitteena oli myös selvittää tyypilliselle yrittäjyyden opettajalle ominaiset piirteet koulutuksen, työkokemuksen ja yrittäjyyskokemuksen suhteen.

Vastaajat kertoivat heillä olevan hyvin monista eri lähteistä olevaa tietoa yrittäjyydestä. Eniten kosketuspintaa yrittäjyteen oli siis koulutuksen sekä perheessä ja lähisuvussa toimivien yrittäjien ja yritysten sekä oman yrittäjyyskokemuksen kautta. Koulutus ja erilaiset yrittäjyyskurssit, sekä tuttava ja ystäväpiiri olivat myös hyvin edustettuina. Joku vastanneista oli valmistunut yrittäjyyspainotteiselta linjalta korkeakoulusta, jollain oli ammattikorkeakoulusta yrittäjyyskasvatuksen opinnot, käytyinä oli myös erilaisia kursseja, lyhytkursseja sekä pidempiä. Lisäksi tietoa oli kertynyt opettajien TET -jakson, yritysten hallituksissa ja yrittäjäjärjestöissä toimimisen, opiskelijoiden TET -jakson, omakohtaisten yrittäjyyskokemusten ja harrastusten kautta. Seuraavassa kuviossa graafisesti kuvattuna vastanneiden tiedonlähteet yrittäjyydestä sen mukaan, monta kertaa vastauksissa mainittiin. Niillä vastaajilla joilla oli omaa yrittäjyyskokemusta, oli myös koulutusta yrittäjyydestä.

Kuva 5 , Vastanneiden tiedonlähteet yrittäjyydestä

Tutkimuksen toisena tavoitteena oli määrittää tyypilliselle yrittäjyyden opettajalle kuuluvat piirteet. Näiden vastausten perusteella yrittäjyyden opettaja Etelä-

Karjalan koulutuskuntayhtymän alueella on ylioppilas ja hänellä on ylempi korkea-koulututkinto. Hän on myös suorittanut ammatillisen opettajakoulutuksen. Hänellä on työkokemusta opetustyöstä keskimäärin 11 vuoden ajan ja lisäksi keskimäärin 10 vuoden ajan kokemusta muusta kuin opetustyöstä. Yrittäjyyskasvatusta hän on opettanut yli 8 vuotta. Vaikkei hänellä olisi omakohtaista kokemusta yrittäjyydestä, niin hänellä on runsaasti erilaisia kontakteja yrityksiin ja yrittäjinä toimiviin henkilöihin. Hänen perheenjäsenellään tai muulla läheisellä on omaa kokemusta yrittäjyydestä. Opettajien työelämän jaksolle hän ei ole osallistunut. Hän kokee tietävänsä yrittäjyydestä opettamisen vaatimat asiat, mutta näkee tiedoissaan myös puutteita. Hän suhtautuu yrittäjyyteen erittäin myönteisesti ja hänen mielestään yrityskasvatuksen opetus kuuluu kaikkiin oppiaineisiin. Tyypillisten piirteiden määrittely jollekin ryhmälle tämän kokoisen aineiston perusteella ei kuitenkaan ole järkevää.

LÄHTEET

Etelä–Karjalan aikuisopisto. [Verkkosivusto]. Ek-aktiva. [Viitattu 25.1.2013]. Saatavana: <http://www.ek-aktiva.fi/>

Etelä-Karjalan ammattiopisto. [Verkkosivusto]. Ekamo.[Viitattu 28.4.13]. Saatavana: <http://www.ekamo.fi/>

Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymä. [Verkkosivusto]. Ekky. [Viitattu 21.4.2013] Saatavana: <http://www.ekky.fi/ajankohtaista/84-saimaan-ammattiopisto-sampo-perustettu-yhtymaevaltuusto-paeaetti-ammattiopiston-ja-aikuisopiston-yhdistaemisestae-182013-alkaen>

Gibb, A. 2005. The future of Entrepreneurship Education – Determining the Basis for Coherent Policy and Practice? In P. Kyrö & C. Carrier (eds.) The Dynamics of Learning Entrepreneurship in a Cross-Cultural University Context. University of Tampere. Entrepreneurship education serie 2.

Hirsjärvi, S. Remes, P. Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Jyväskylän Yliopisto.[Verkkosivusto]. Jyu. [Viitattu 28.4.2013]. Saatavana: <https://www.jyu.fi/jsbe/opiskelu/maisteriopinnot/auctor>

Järvi, T. 2013. Yrittäjyyden oppiminen ammatillisella toisella asteella. Rovaniemi: Lapin Yliopisto. Saatavana : http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/87811/J%C3%A4rvi_actaE_109.pdf?sequence=1

Kananen, J. 2008 Kvantti: Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kansikas, J. & Karjalainen, K. & Kontinen, T. & Solankallio, T. (toim.) 2009. Yrittäjyyskasvatuksen puheenvuoroja. Kohti yrittäjyyden monimuotoista oppimista ja opettamista. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Knutar, S. 2007. Opettajuus ja yrittäjyys: Arjen ja teorian kohtaaminen. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Kehittämishanke. Julkaisematon.

Koulutusnetti. [Verkkosivusto]. Koulutusnetti/ammattillinen perustutkinto[Viitattu 25.4.2013].Saatavana: http://www.koulutusnetti.fi/?path=ammattillinen_perustutkinto

Kurkela, R. Ei päiväystä. Virsta: virtual statistics. [Verkkosivusto]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 28.4.2013]. Saatavana: <http://www.stat.fi/virsta/tkeruu/>

- KvaliMOTV. [Verkkosivusto]. [Viitattu 18.5.2013]. Saatavana: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html
- KvantiMOTV. [Verkkosivusto]. [Viitattu 27.4.2013]. Saatavana: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus.html>
- Kvantitatiivinen tutkimus 1. Monimuoto-opinnot. 2006. Joensuun yliopisto © Avoin yliopisto. Joensuun yliopisto paino
- Kyrö, P. & Lehtonen, H. & Ristimäki, K. (toim.) 2007. Yrittäjyyskasvatuksen monia suuntia. Hämeenlinna: Tampereen kauppakorkeakoulu.
- L 21.8.1998/630. Laki ammatillisesta koulutuksesta.
- Lappeenrannan teknillinen yliopisto.[Verkkosivusto]. Lut. [Viitattu 3.5.2013]. Saatavana: <https://developmentcentre.lut.fi/muut/mittaristo/>
- Kemppainen, H. 2013. Nuorisotyöttömyys kasvaa hurjaa vauhtia. Lappeenrannan uutiset 21, 25.
- Lehmusvaara, A. Koulutuskuntayhtymän johtaja. Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymä. Sähköposti 2.4.2013.
- Leskinen P. 2000. Yrittäjyyttä etsimässä. Helsinki: Edita
- Opetushallitus – Sata mallia yrittäjyysopetukseen – Koulutus – yritystoiminnan ABC – yrittäjät.fi [verkkosivusto]. [Viitattu 25.4.2013]. Saatavana: <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/opetushallitus/>
- Paasio, K. & Pukkinen, T. Korkeasti koulutettujen ammatinharjoittajana ja yrittäjänä toimiminen. Selvitys Akavan jäsenistössä. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 29.4.2013]. Saatavana: http://www.akava.fi/files/23/Korkeasti_koulutettujen_ammatinharjoittajan_ja_yrittajana_toimiminen.pdf
- Pekkanen A.-L. 2013. Projektipäällikkö. Etelä-Karjalan ammattiopisto. Sähköposti 14.2.2013.
- Poikela E, (toim.). 2005. Osaaminen ja kokemus. Tampere: Tampere University Press.
- Ristimäki, K. 2004. Yrittäjyyskasvatus. Helsinki: Yrityssanoma.
- Rossi A. 2013. Koulutuspäällikkö, Liiketalous. Etelä-Karjalan aikuisopisto. Sähköposti 15.2.2013.

- Ruokoniemi, M. & Paukkonen, H. (toim.) Etelä-Karjalan ammattiopisto. Toimintakertomus 2011 - 2012. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu: 23.1.2013]. Saatavana: <http://www.ekamo.fi/files/Toimari2012.pdf>
- Ruskovaara E. 2006. Perusasteen ja lukion opettajien yrittäjyysasenteita yrittäjyyskasvattajina Etelä – Karjalassa. Lappeenranta: Lappeenrannan teknillinen yliopisto.
- Suomen yrittäjät [Verkkosivu]. www.yrittajat.fi. Suomen yrittäjien tilastot [Viitattu 22.04.2013] Saatavana: http://www.yrittajat.fi/File/74a2a91a-c1dc-4e10-b809-b366448b4dc6/SY_tilastot2013.pdf
- Talvitie T, 2007. Käsityksiä opettajuudesta. Vertailussa opettajuus ammattikorkeakoulussa ja toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Kehittämishanke. Julkaisematon.
- Tilastokeskus [Verkkosivu]. www.stat.fi. Tilastot, väestö, työssä käynti [Viitattu 23.04.2013] Saatavana: <http://www.yrittajat.fi/suomenyrittajat/jasentilastoja>
- Työ ja elinkeinotoimisto. www.mol.fi Yrittäjyyspalvelu [Viitattu 02.05.2013] Saatavana: http://www.mol.fi/mol/fi/04_yrittaminen/index.jsp

LIITTEET

Liite 1, Kyselylomake

KYSELYLOMAKE

Seinäjoen Ammattikorkeakoulu, Sara Heiniluoto - Kinnunen, Opiskelija

Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan liikkeenjohdon koulutusohjelma

1. Henkilötiedot

1.1. Sukupuoli 1 Nainen 2 Mies

1.2. Syntymävuosi

2. Koulutus

2.1. Peruskoulutus?

2.2. Koulutus, tutkinnot?

2.3. Lisä / täydennys koulutus?

2.4. Yrittäjyyteen liittyvä koulutus / kurssit?

3. Työelämä

3.1. Työkokemus muilta aloilta, mitä? Kuinka kauan?

3.2. Työkokemus opettajana, mitä opettaa, on opettanut? Kuinka kauan?

4. Kokemukset yrittäjyydestä

4.1. Työkokemus yrittäjänä, mitä? Kuinka kauan?

4.2. Minkä alan yrittäjänä?

4.3. Työtehtävät yrityksessä?

4.4. Yrittäjyys perheessä, lähipiirissä, puoliso, vanhemmat, lapset, sisarukset, muu läheinen? Mitä?

4.5. Mahdolliset muut kontaktit yrittäjyyteen ja yrittämiseen? Mitä?

4.6. Minkä itse kokee työkokemus / koulutus / jokin muu, mikä, antaneen eniten valmiuksia yrittäjyyden opettamiseen?

4.7. Kerro oma mielipiteesi siitä, koetko tietäväsi tarpeeksi yrittäjyydestä?

5. Opettaminen

5.1. Kuinka monelle eri ryhmälle opettaa yrittäjyyttä?

5.2. Kuinka kauan on opettanut yrittäjyyttä?

5.3. Mihin oppiaineeseen integroituna yrittäjyyskasvatusta opettaa?

5.4. Mitä muita aineita opettaa?

5.5. Mitä yrittäjyyskasvatus on lyhyesti, mitä kuuluu yrittäjyyskasvatukseen?

5.6. Kolme tärkeintä asiaa yrittäjämäisyyttä, yrittäjyyttä opetettaessa?

5.7. Miten suhtautuu yrittäjyyteen?

Erittäin myönteisesti—myönteisesti-- ei osaa sanoa—kielteisesti--erittäin kielteisesti

5.8. Oma mielipide, kuuluuko yrittäjyys vain liiketoimintaan vai muihinkin oppiaineisiin? Jos niin mihin? Miksi?

Liite 2, Tausta kysymykset oppilaitoksille

Seinäjoen Ammattikorkeakoulu, Sara Heiniluoto-Kinnunen, Opiskelija

1. Kuinka paljon opiskelijoita teillä on toisen asteen tutkintoon johtavassa koulutuksessa tällä hetkellä?
2. Kuinka monta eri koulutusohjelmaa / tutkintoa käynnissä?
3. Missä oppiaineessa (minkä nimisessä) yrittäjyyttä opetetaan? Yrittäjyydellä tarkoitan tässä, juuri yritystoimintaan liittyviä opintoja, en sisäistä yrittäjyyttä tms.
4. Kuuluuko kaikkiin tutkintoon johtaviin koulutuksiin yrittäjyysopintoja, kuinka paljon? Jos johonkin ei kuulu, miksi ei?
5. Kuinka kauan yrittäjyysopinnot ovat kuuluneet opetussuunnitelmiin?
6. Kuinka paljon yrittäjyysopintoja kuuluu mihinkin tutkintoon? Jos joihinkin kuuluu enemmän kuin toisiin niin miksi?
7. Onko eri tutkinnoissa mahdollista valita vapaaehtoisena yrittäjyys opintoja?
8. Liiketalouden opintoihin sisältyvät yrittäjyyden opinnot?

Missä oppiaineessa, oppiaineissa?

Kuinka paljon?

Pakollisia / vapaaehtoisia?

Kuinka kauan ko. opinnot ovat kuuluneet opetussuunnitelmiin?

Liite 3, Saatekirje Ekamo

Hei,
opiskelen Seinäjoen Ammattikorkeakoulussa pienen ja keskisuuren liikkeenjohdon koulutusohjelmassa jonne teen opinnäytetyötä yrittäjyyden opettamisesta. Työn nimi on Ammatillisella toisella astella yrittäjyyttä opettavien opettajien kokemuksia yrittäjyydestä. Tarkoituksena on siis kartoittaa opettajien kokemuksia yrittäjyydestä.

Olen saanut luvan tutkimuksen tekemiseen Etelä-Karjalan ammattiopistossa rehtori Hannu Varholta ja yrittäjyyttä opettavien opettajien sähköpostiosoitteet Marjo Ruokoniemen toimittamina.

Tutkimukseni on poikittainen survey tutkimus ja perustuu tosiasioihin. Toivon mahdollisimman monen yrittäjyyttä oppilaitoksessanne opettavan ehtivän kysymyksiin, jotka ovat tämän sähköpostin liitteenä, vastata. Vastausten odotan olevan minulla 17.3. mennessä.

Kysymykset on tehty Word tiedostoon ja ne ovat suurelta osin avoimia kysymyksiä. Vastata voi samaan tai erilliseen tiedostoon taikka käsin kirjoittaen, kysymykset on numeroitu.

Vastaukset sähköpostitse tai postitse. Ja suuret kiitokset vastauksista jo etukäteen, opinnäytetyön on tarkoitus valmistua toukokuun 2013 loppuun mennessä, toimitan valmiin työn oppilaitokseenne.

Ystävällisin terveisin
Sara Heiniluoto-Kinnunen
Opiskelija, Seamk

xxxxxxxxxxxx xx
53550 Lappeenranta
p. xxx-xxx xxxx
sara.heiniluoto-kinnunen@seamk.fi

Liite 4, Saatekirje Ek-Aktiva

Hei,
opiskelen Seinäjoen Ammattikorkeakoulussa pienen ja keskisuuren liikkeenjohdon koulutusohjelmassa jonne teen opinnäytetyötä yrittäjyyden opettamisesta. Työn nimi on Ammatillisella toisella astella yrittäjyyttä opettavien opettajien kokemuksia yrittäjyydestä. Tarkoituksena on siis kartoittaa opettajien kokemuksia yrittäjyydestä.

Olen saanut luvan tutkimuksen tekemiseen Etelä-Karjalan aikuisopiston rehtorilta Sakari Kivimäeltä sekä koulutuskuntayhtymän johtajalta Antti Lehmusvaaralta.

Tutkimukseni on poikittainen survey tutkimus ja perustuu tosiasioihin. Toivon mahdollisimman monen yrittäjyyttä oppilaitoksessanne opettavan opettajan ehtivän kysymyksiin, jotka ovat tämän sähköpostin liitteenä, vastata. Haluaisin vastausten olevan minulla 22.3 mennessä.

Kysymykset on tehty Word tiedostoon ja ne ovat suurelta osin avoimia kysymyksiä. Vastata voi samaan tai erilliseen tiedostoon taikka käsin kirjoittaen, kysymykset on numeroitu.

Vastaukset sähköpostitse tai postitse. Ja suuret kiitokset vastauksista jo etukäteen, opinnäytetyön on tarkoitus valmistua toukokuun 2013 loppuun mennessä, toimitan valmiin työn oppilaitokseenne.

Ystävällisin terveisin
Sara Heiniluoto-Kinnunen
Opiskelija, Seamk

xxxxxxxxxxxx xx
53550 Lappeenranta
p. xxx-xxx xxxx
sara.heiniluoto-kinnunen@seamk.fi